

Załącznik nr 1
do uchwały Nr XXXVI/268/2006
Rady Miejskiej w Lubniewicach
z dnia 25 października 2006 roku

***PLAN OCHRONY ŚRODOWISKA DLA
MIASTA I GMINY LUBNIEWICE
NA LATA 2006-2013***

Lubniewice, październik 2006 r.

SPIS TREŚCI:

1. Wstęp.....	4
2. Charakterystyka gminy Lubniewice.....	5
2.1. Ogólne informacje o gminie.....	5
2.2. Walory rekreacyjne i turystyczne gminy Lubniewice.....	7
2.3. Walory przyrodnicze gminy oraz obszary i obiekty prawnie chronione.....	7 23
3. Diagnoza obecnego stanu środowiska gminy Lubniewice.....	32
3.1. Powietrze atmosferyczne - źródła i stan zanieczyszczenia powietrza.....	33
3.2. Wody powierzchniowe - charakterystyka i stan zanieczyszczenia wód.....	34
3.3. Wodociągi i kanalizacja.....	40
3.4. Gospodarka odpadami.....	42
3.5. Powierzchnia ziemi oraz gleby - charakterystyka i stan ich zanieczyszczenia.....	44 44
3.6. Hałas - charakterystyka szlaków komunikacyjnych i stan zanieczyszczenia środowiska hałasem.....	46 46
4. Podstawowe działania w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy Lubniewice.....	48
4.1. Ochrona przyrody i krajobrazu.....	48
4.2. Ochrona zasobów leśnych.....	52
4.3. Ochrona zasobów glebowych.....	53
4.4. Powietrze atmosferyczne.....	55
4.5. Gospodarka wodno-ściekowa.....	58
4.6. Gospodarka odpadami.....	63
4.7. Hałas.....	64
4.8. Edukacja ekologiczna.....	65
5. Cele i kierunki działań proekologicznych gminy Lubniewice.....	70
5.1. Krótkoterminowe cele i kierunki działania (2006-2009).....	70
5.2. Długoterminowe cele i kierunki działania (2006-2013).....	71
5.3. Szacunkowe koszty i harmonogram realizacji Programu.....	72
6. Realizacja Programu Ochrony Środowiska - źródła finansowania przedsięwzięć.....	75
6.1. Opłaty i kary.....	75

6.2. Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.....	76
6.3. Banki.....	80
6.4. Ekofundusz.....	81
6.5. Fundusze przedakcesyjne Unii Europejskiej.....	82
6.6. Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności.....	85
7. Zarządzanie i kontrola realizacji Programu.....	90
7.1. Zarządzanie Programem.....	90
7.2. Mierniki realizacji Programu.....	92
7.3. System i procedury kontroli realizacji Programu.....	93
7.4. System i procedury weryfikacji Programu.....	94
Spis tabel.....	95

1. Wstęp

W maju 2004 roku Polska oficjalnie wstąpiła do grona państw członkowskich Unii Europejskiej. Nowa rzeczywistość przyniosła nam wiele korzyści, ale również zobligowała nas do dostosowania się do unijnych dyrektyw oraz p[przyjęcia nowych przepisów prawnych.

Jednym z priorytetowych „obszarów działania i zainteresowań” wokół których skupia się Wspólnota Europejska jest ochrona środowiska naturalnego. Nowym członkom wspólnoty stawia się wysokie wymagania w tej dziedzinie. Przystosowanie się do unijnych zasad niejednokrotnie wymaga ogromnych nakładów i przemian wiążących się zarówno z finansami jak również na zmianie postaw i mentalności społeczeństwa. Ochrona środowiska w Unii Europejskiej opiera się na zasadzie subsydiarności, największy nacisk i główny kierunek działań w tej dziedzinie znajduje się w sferze regionów a w Polsce na szczeblu samorządowym. Polskie gminy i powiaty, aby odnaleźć się w tej rzeczywistości musiały sprostać wymogom Unii Europejskiej.

Stan środowiska naturalnego jest szczególnie ważny dla tych jednostek samorządu, które poniekąd z niego żyją, mam na myśli gminy o charakterze turystycznym, dla których walory i bogactwa naturalne stanowią podstawę funkcjonowania. Tego typu miejscowością są Lubniewice. Dbalność o stan środowiska naturalnego i zachowanie jego bardzo dobrej kondycji jest przyszłością funkcjonowania i bytu gminy.

Niniejsze opracowanie określa cele i zadania administracji państwa i samorządów w zakresie ochrony środowiska, rozsądnej i racjonalnej gospodarki jego zasobami. Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo Ochrony Środowiska opracowano w Ministerstwie Środowiska i przyjęto uchwałą Rady Ministrów w dniu 13.06.2000 r. dokument „II Polityka Ekologiczna Państwa”, przyjęty następnie uchwałą sejmu. Dokument ten określa cele średniookresowe (lata 2002 – 2010) i cele długookresowe (lata 2010 – 2025) w zakresie ochrony i wykorzystania środowiska z zachowaniem zasad zawartych w „Długookresowej strategii trwałego i zrównoważonego rozwoju POLSKA 2025” opracowanej przez Radę Ministrów zgodnie z rezolucją Sejmu RP z dnia 2 marca 1999 r.

2. Charakterystyka Gminy Lubniewice.

1.1. Ogólne informacje o gminie.

Obszar gminy Lubniewice rozciąga się między 52°08'10" a 15°33'33" długości geograficznej wschodniej. Administracyjnie gmina Lubniewice należy do województwa lubuskiego. Od północy i wschodu graniczy z gminami Deszczno i Bledzew, na południu i zachodzie z gminami Sulęcín i Krzeszyce. Obszar gminy ma kształt zbliżony do prostokąta usytuowanego w kierunku północ-południe. Rozciągłość ze wschodu na zachód wynosi 6,3 km, a jej powierzchnia 129,76 km², w tym powierzchnia miasta 12 km². Ogólna powierzchnia gminy z podziałem na poszczególne kategorie przedstawia tabela nr 1.

Tabela nr 1. Ogólna powierzchnia gminy na dzień 31 sierpnia 2006 roku z podziałem na poszczególne kategorie:

1.	Użytki rolne	3058 ha	co stanowi	23,57 %
2.	Grunty zalesione i zadrzewione	8843 ha	co stanowi	68,15 %
3.	Grunty pod wodami	522 ha	co stanowi	4,02 %
4.	Użytki kopalne	3 ha	co stanowi	0,02 %
5.	Tereny komunikacyjne	190 ha	co stanowi	1,47 %
6.	Tereny osiedlowe	53 ha	co stanowi	0,41 %
7.	Nieuzżytki	234 ha	co stanowi	1,80 %
8.	Pozostałe grunty	73 ha	co stanowi	0,56 %
9.	Razem	129,76 ha		100,00 %

Gmina Lubniewice położona jest w powiecie sulęcińskim i należy do gmin miejsko-wiejskich. Siedzibą gminy jej miasto Lubniewice w skład, której wchodzi następujące miejscowości: Sobieraj, Osieczycy, Glisno, Jarnatów, Rogi oraz 3 miejscowości, które w momencie odzyskania praw miejskich przez Lubniewice w 1995 r., zostały włączone w obręb miasta jako osiedla: Świerczów, Trzcínice i Suszyce (Górny Majątek). Największą jednostką osadniczą jest siedziba gminy.

Ludność gminy wynosi 3112 (dane uzyskane w Urzędzie Miejskim w Lubniewicach, wydział Ewidencji Ludności - stan na dzień 31.12.2005 r.), w tym:

- w mieście 1977, na wsi 1135,
- mężczyzn 1509 (w mieście 941, na wsi 568),
- kobiet 1603 (w mieście 1036, na wsi 567),
- ludność w wieku produkcyjnym 2071 (kobiet 1036, mężczyzn 1035),
- ludność w wieku przedprodukcyjnym 617 (kobiet 309, mężczyzn 308),
- ludność w wieku poprodukcyjnym 424 (kobiet 296, mężczyzn 128),
- gmina Lubniewice pod względem liczby ludności należy do małych,

- niskie zaludnienie 24 osoby/km², (w mieście 169 osób/km², na wsi 10 osób/km²), gdzie średnia województwa lubuskiego wynosi 72 osoby/km².

Występują trendy i tendencje migracyjne ludności spoza gminy. Obciążenie demograficzne (stan na dzień 31.12.2005 r.) wynosi 50,3 % (określone odsetkiem ludności w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do produkcyjnego).

Według danych zaczerpniętych z Księgi Ewidencji Gospodarczej w Urzędzie Miejskim w Lubniewicach na dzień 15 września 2006 roku w poszczególnych działach zarejestrowanych było 163 podmioty gospodarcze (66 – usługi, w tym 10 podmiotów świadczy usługi hotelarskie, 60 – handel i gastronomia, 12 – przemysł i budownictwo, 12 – rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybołówstwo, 10 – transport i łączność, 3 – handel zagraniczny).

Ogólna liczba bezrobotnych w gminie na dzień 30.04.2006 roku według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Sulęciniu – 267 (kobiet 106, mężczyzn 161). Z prawem do zasiłku – 62 osób (26 kobiet, 36 mężczyzn). Stopa bezrobocia w gminie Lubniewice kształtuje się na poziomie 12,9 %.

Dochody budżetu gminy na jednego mieszkańca w 2005 roku wyniosły 994,66 zł/mieszkańca.

Odległości siedziby gminy od:

- ośrodków regionalnych:

- Gorzowa Wielkopolskiego 38 km
- Zielonej Góry 107 km

- ośrodków obsługi ponadlokalnej:

- Międzyrzecza 38 km
- Sulęcina 14 km
- Skwierzyny 22 km
- Kostrzyna n/Odrą 50 km
- Świecka 80 km

- ośrodków ponadwojewódzkich:

- Poznania 130 km
- Szczecina 118 km
- Berlina 163 km

W południowej części gminy występuje gęsta sieć hydrograficzna rzek,

cieków i zbiorników wodnych: rzeka Lubniewka, jeziora Lubiąż, Krajnik, Lubniewsko, Miechowskie (Jarnatowskie). Obszar gminy Lubniewice charakteryzuje się wysoką lesistością – 66,45 % (województwo lubuskie 46 %).

Znaczna ilość gruntów komunalnych oraz duży udział gruntów Agencji Nieruchomości Rolnej zapewnia możliwość ich przeznaczenia na cele publiczne. Znaczne ograniczenia w zagospodarowaniu występują w obszarach:

- we władaniu Lasów Państwowych,
- rezerwatu jeziora „Janie”,
- zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Uroczysko Lubniewsko”,
- obszarach krajobrazu chronionego „J” (Lubniewice – Skwierzyna) i „K” (Ośno – Sulęcín),
- strefy ochrony sanitarnej oczyszczalni ścieków w Lubniewicach (300 m),
- korytarza technicznego wzdłuż gazociągu wysokoprężnego tranzytowego oraz korytarza linii energetycznej 110 kV.

Występują duże możliwości rozwoju turystyki:

- świątecznej, weekendowej i wakacyjnej nad jeziorami i w ośrodkach wypoczynkowych,
- wodnej, z wykorzystaniem jezior i rzeki Lubniewki,
- rowerowej, w oparciu o ścieżki rowerowe,
- pieszej, w oparciu o wyznaczone szlaki,
- agroturystyki we wszystkich miejscowościach gminy.

Ponadto jest duże zainteresowanie działkami i nieruchomościami nadającymi się na cele letniskowe, budowę domów i zakładanie własnej działalności gospodarczej.

Występują ograniczenia w możliwości rozwoju rybactwa stawowego w oparciu o istniejące i planowane obiekty i warunki fizjograficzne.

2.2 Walory rekreacyjne i turystyczne gminy Lubniewice

Pod względem turystyczno-krajoznawczym okolice Lubniewic należą do jednych z najciekawszych zakątków Ziemi Lubuskiej. Jest to największy i najbardziej rozwijający się ośrodek turystyczny w zachodniej Polsce. Istniejące kompleksy jezior i lasów, walory wypoczynkowe, bogata baza, łagodny mikroklimat z korzystnymi warunkami solarnymi uczyniły z Lubniewic piękną i bardzo

popularną miejscowość letniskową, licznie odwiedzaną przez turystów krajowych i zagranicznych .

Lubniewice jak każda szanująca się miejscowość turystyczna czyni starania by wciąż poszerzać wachlarz ofert i propozycji dla turystów. Silna jest tu świadomość, że dzisiejszy turysta jest wymagający, aby sprostać jego oczekiwaniom nie wystarczy zaoferować lasy i czyste jeziora. W Lubniewicach zauważalny jest trend na dbanie o rozwój turystyki czynnej. Od roku 2004 w kalendarzu lubniewickich imprez znalazł się Międzynarodowy Amatorski Lubniewicki Triathlon. Każdego lata turyści i mieszkańcy Lubniewice biorą udział w Turnieju Plażowej Piłki Siatkowej, który ma kilka swoich edycji. Absolutnym novum jest coroczna organizacja w Lubniewicach „Spotkań Diabetologicznych”. Spotkania są organizowane z myślą o ludziach chorych na cukrzycę, uznaną za chorobę cywilizacyjną. W ramach spotkań można wziąć udział w bezpłatnych badaniach lekarskich, zapoznać się z nowościami w dziedzinie profilaktyki i leczenia cukrzycy oraz zwyczajnie podzielić się doświadczeniami i spostrzeżeniami z innymi chorymi jak również z personelem medycznym.

Tradycyjnie coroczną imprezą są „Dni Lubniewic” organizowane w końcu lipca. Organizatorzy starają się by każdego roku impreza miała trochę inny charakter. Do roku 2004 były one organizowane w lubniewickim rynku, jednak szybko okazało się, że jest on za mały. Do realizacji dużych imprez masowych przystosowano ulicę Zamkową, która na ten czas zamienia się w pasaż pełen punktów gastronomicznych, straganów, stoisk i przede wszystkim turystów. Cykliczną imprezą jest również „Noc Świętojańska”. Zazwyczaj otwiera ona sezon turystyczny, towarzyszą jej występy zespołów muzycznych przedstawienia nawiązujące do nocy sobótkowej i zazwyczaj zabawa muzyczna.

Poza tym każdego roku odbywają się imprezy i uroczystości, które nie są wpisane do kalendarza imprez jednak przyciągają miłośników tańca i zabawy.

Niewątpliwie głównym atutem Lubniewic są jeziora, nad którymi znajdują się zadbane plaże oraz strzeżone kąpieliska dla dzieci i dorosłych. W okresie lata czynne są wypożyczalnie sprzętu wodnego – kajaki, rowery wodne, łodzie wiosłowe, żaglówki. Można tu uprawiać żeglarstwo, pływanie a nawet surfing i windsurfing.

Na płynącej przez gminę rzece Lubniewce można organizować spływ kajakowy, który ze względu na liczne przeszkody należy do trudnych, ale cechuje się bardzo dużą atrakcyjnością.

Oprócz sportów wodnych można również uprawiać biegi w terenie, tenis ziemny, mini golf a w zimie biegi narciarskie i łyżwiarstwo. Natomiast w nowoczesnej hali sportowej koszykówkę, piłkę ręczną i nożną, siatkówkę, badminton, tenis stołowy, bilard, wspinaczkę, dla siłaczy dostępna jest siłownia. Jedną z większych atrakcji są Ośrodki Jeździeckie Rekreacji Konnej, których na terenie gminy są cztery. Oferta jest wszechstronna: można uczyć się jazdy konnej pod kierunkiem instruktorów, można uczestniczyć we wspólnych krótkich wycieczkach w siodle, można zapisać się na dłuższy rajd. Dla wygodnych pozostają przejażdżki bryczkami latem i saniami zimą. W końcu października i na początku listopada organizowane są polowania na lisa, czyli tzw. Hubertusy.

Wokół jezior znajdują się leśne pola biwakowe oraz doskonałe miejsca na zorganizowanie obozowiska. Lubniewickie jeziora to raj dla wędkarzy, którzy wylawiają stąd największe i najciekawsze okazy, m.in. sandacze, szczupaki, okonie, płocie, sumy, węgorze, liny, karpie, leszcze, amury i tołpygi białe. Dowodem coraz lepszego stanu ilościowego ryb są organizowane zawody wędkarskie. Cykliczną imprezą są otwarte zawody o Puchar Burmistrza Lubniewic. W okresie jesieni magnesem przyciągającym ludzi, szczególnie z głębi kraju są grzyby, obficie rosnące w tutejszych lasach (kurki, prawdziwki, maślaki, podgrzybki, kozaki) oraz owoce lasu (borówki, jeżyny, jagody). Wypoczywający mogą korzystać z licznych wycieczek po najbliższej okolicy wytyczonymi szlakami turystycznymi pieszymi i rowerowymi, jak również po całej Ziemi Lubuskiej. Ze względu na bliskość przejść granicznych mogą też urządzać wycieczki do Frankfurtu i Berlina.

W obrębie gminy Lubniewice wydzielonych jest sześć obwodów łowieckich, w których prowadzone są polowania dewizowe. Na tych, których pasją jest natura czeka 51,85 ha rezerwatu błotnego „Janie” oraz 1406,46 ha zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Uroczysko Lubniewsko”. Można tu spotkać rzadkie okazy flory i fauny, oraz niespotykane pofałdowania terenowe z licznymi jarami i strumieniami. Piękne, malownicze widoki tego regionu, szczególnie w okresie lata i złotej jesieni, można obserwować z kilku punktów widokowych.

Okolice Lubniewic, ze względu na charakterystyczne ukształtowanie i rzeźbę terenu doskonale nadają się do uprawiania różnych form biegów terenowych. Od lat odbywają się tu ważne imprezy biegaczy przełajowych i biegających na orientację. W 1992 roku odbyły się tutaj Mistrzostwa Polski, a rok później Grand Prix Polonia-93. Ranga tych imprez świadczy o bardzo dużej atrakcyjności terenów Lubniewic

oraz istniejącej bazie potrzebnej do zorganizowania tej rangi imprez. Ponadto tereny te posiadają opracowane mapy z kierunkami tras biegowych, które w przyszłości mogą służyć do szkolenia młodych adeptów biegania na orientację. Wszyscy amatorzy biegania mogą korzystać ze ścieżek biegowych wytyczonych przy jeziorze Lubiąż lub biegać drogami leśnymi w otoczeniu przyrody i ciszy.

Ponadto działalność rekreacyjna i wypoczynkowa prowadzona jest w obiektach pałacowych w Rogach i Gliźnie. Ośrodek w Rogach jest miejscem szkoleń dla administracji państwowej i samorządowej, dla firm i organizacji społecznych.

Gmina Lubniewice jest laureatem wielu krajowych konkursów w tym na Mistrza Gospodarności na najbardziej ekologiczną miejscowość w kraju za 1994 rok. Gmina za swoje walory turystyczne, ciekawą ofertę wypoczynkową oraz niekonwencjonalne formy ich promocji została zakwalifikowana do 1 ligi najprężniejszych w kraju i walczy o palmę pierwszeństwa w tym konkursie. Zwycięzca w Rankingu Gmin Turystycznych „Gazety Lubuskiej” w 1998 roku. W 2002 roku w rankingu „Złota Setka Samorządów” dla najbardziej aktywnych i najwięcej inwestujących gmin w Polsce wg tygodnika „Wprost” Lubniewice uplasowały się na 16 miejscu. W 2006 roku Gmina Lubniewice zajęła 10 miejsce w rankingu inwestycyjnym Miesięcznika Samorządu Terytorialnego „Wspólnota”.

Dzięki wspólnym działaniom wydłuża się sezon turystyczny, który trwa od maja do listopada. W miesiącach zimowych Lubniewice są licznie odwiedzane szczególnie w okresie ferii zimowych i dni wolnych od pracy.

Szlaki turystyczne

Obszar gminy Lubniewice nadaje się do różnych form zwiedzania, od turystyki pieszej, rowerowej, wodnej aż po turystykę samochodową. W przewodnikach turystycznych opisane są oznaczone szlaki turystyczne prowadzące przez Lubniewice i tereny przyległe.

Pieszce:

- *szlak niebieski wojewódzki:* Równo - Barlinek - Lubociesz - Santoczno - Santok - Skwierzyna - Bledzew - Lubniewice, o łącznej długości 107,6 km,
- *szlak czerwony gminny:* Lubniewice - wzdłuż pn. brzegu jez. Lubiąż - Os. Trzcince - jez. Krzywe - jez. Potomsko - wzdłuż pd. brzegu jez. Lubiąż - Lubniewice, o łącznej długości 12,2 km,

- *szlak zielony gminny*: Lubniewice - leśniczówka Lubniewice - jez. Janie - leśniczówka Jeziora - Lubniewice, o długości 11,9 km,
- *szlak żółty gminny*: Lubniewice - Suszyce - jez. Krajnik - Lubniewice, o długości 4,8 km,
- *szlak niebieski gminny*: Lubniewice - jez. Lubniewsko - grodzisko Glisno - Żubrów, o długości 11,6 km, jest niejako przedłużeniem szlaku niebieskiego wojewódzkiego.

Wodny:

- *słynący kajakowy rzeką Lubniewką* - trasa wiedzie od jez. Krajnik przez rezerwat florystyczny „Janie im. Włodzimierza Korsaka”, miejscowość Rudnica do Kołczyna, gdzie uchodzi do kanału Bema. Długość trasy wynosi 27,0 km.

Rowerowy:

- *szlak K-4*, długości 53 km. Jedyne wyznaczone w przewodnikach, prowadzi przez: Gorzów Wlkp., - Zieleniec - Wałdowice (19 km) - Lubniewice (29,0 km) - Osiecko - Sokola Dąbrowa - Bledzew (42 km) - Zemsko - Stary Dworek - Skwierzyna (53,0 km).

Przez Lubniewice prowadzi Europejski Szlak Rowerowy R-1. Cały szlak wiedzie z Boulogne nad Kanałem La Manche we Francji, przez Holandię, Belgię, Niemcy, Polskę i dalej do Kaliningradu, Sankt Petersburg i Moskwę. Na Ziemi Lubuskiej szlak ten prowadzi przez miejscowości: Kostrzyn - Górzycza - Laski Lubuskie - Radów - Siewno - Ośno Lubuskie - Lubień - Brzeźno - Miechów - Jarnatów - Lubniewice - Osiecko - Sokola Dąbrowa - Nowa Wieś - Międzyrzecz - itd.

Samochodowy:

- *szlak samochodowy M-2*, długości 93 km, który jest niejako przedłużeniem szlaku rowerowego K-4: od Skwierzyny - Murzynowo - Stare Polichno - Santok - Gralewo - Janczewo - Wawrów - Gorzów Wlkp.

Punkty widokowe

Tereny gminy Lubniewice charakteryzują się dużym zróżnicowaniem wysokości względnych. Od bardzo nisko położonych rynien jezior Lubniewsko, Lubiąż, Krajnik i doliny Lubniewki, aż po wzgórze Gliśnieńskie, Jarnatowskie oraz

Osią Górę przyległa od południowego wschodu Lubniewic. Takie ukształtowanie terenu sprzyja rozmieszczaniu punktów widokowych, z których można podziwiać malownicze i niezwykle ciekawe okolice, szczególnie wiosną, gdy wszystko budzi się do życia i późną jesienią, kiedy przyroda mieni się całą paletą barw. Oto ważniejsze punkty widokowe:

- wieża Nowego Zamku, leżąca niemal w centrum miasta, stwarza możliwość oglądania panoramy Lubniewic z otaczającymi je jeziorami i lasami,
- wieża pałacu w Rogach z tarasem widokowym, daje możliwość oglądania okolic lasów i odległych wiosek aż po rzekę Wartę,
- baszta widokowa na terenie Ośrodka Wypoczynkowego „Pod Basztą”, położona na cyplu jeziora Lubiąż umożliwiała oglądanie pobliskich lasów i jezior, jednak obecnie wysokie drzewa ograniczają jej widoczność,
- punkt widokowy na szczycie wzniesienia na południowy wschód od jeziora Krajnik, skąd można podziwiać pobliskie jazioro, lasy i panoramę Lubniewic od strony południowej,
- punkt widokowy na „Łysej Górze”, położony blisko zachodniej strony jeziora Lubniewsko, roztaczający wspaniały widok na jezioro i lasy oraz na wzgórze Gliśnieńskie,
- taras widokowy na zachodnim brzegu jeziora Lubniewsko, skąd można podziwiać jezioro, lasy i pobliskie miejscowości,
- wieża widokowa w zespole przyrodniczo-krajoznawczym „Uroczysko Lubniewsko”, z wierzchołka której widać jezioro Lubniewsko, okalające lasy, panoramę Lubniewic i pobliskich wiosek oraz (przy dobrej pogodzie) - Gorzów Wlkp. Jednak z roku na rok widoczność ogranicza się z powodu coraz wyższych drzew.

Ośrodki wypoczynkowe

Tabela nr 2. Wykaz Ośrodków Wypoczynkowych na terenie gminy Lubniewice wraz z baza noclegową, kąpieliskami oraz przystaniami i wypożyczalniami sprzętu wodnego:

Lp.	Ośrodki wypoczynkowe	Baza noclegowa		Kąpieliska strzeżone	Przystanie sprzętu wodnego	Wypożycz. sprzętu wodnego
		Stała	Sezonowa			
1.	OW PWIK, Os. Świerczów	-	30	1	1	1
2.	OW „Laguna”, Os. Świerczów	-	100	1	1	1
3.	OW „Stilon”, Lubniewice	110	130	1	1	1
4.	OW „ZPS Zielona Góra”, L-ce	-	90	1	1	1
5.	OW „Exploris”, Lubniewice	225	-	1	1	1

6.	OW „Elbud”, Lubniewice	97	-	-	-	-
7.	OW „Pod Basztą”, Lubniewice	-	120	1	1	1
8.	OW „Kaczy Dolek”, Lubniewice	50	-	1	1	-

Hotele i pensjonaty

- Hotel „Centrum” Danuta Wiszniewska, ul. Jana Pawła II 29, Lubniewice, miejsc noclegowych 18, całoroczny,
- Pensjonat „MAX” Gabriela Draga, ul. Jana Pawła II 29, Lubniewice, miejsc noclegowych 12, całoroczny,
- Pensjonat "Melhen", R. Czapla, Lubniewice, miejsc noclegowych 12, całoroczny,
- Pensjonat „Staś” S. Kogut, ul. Gorzowska 11a, Lubniewice, miejsc noclegowych 27, sezonowy.

Gospodarstwa agroturystyczne, kwatery prywatne i schroniska

młodzieżowe

- Agroturystyka, Romualda Mizerska - Janus, Lubniewice, ul. Świerczewskiego 4, miejsc noclegowych 18, sezonowy,
- Agroturystyka, Stanisława Skorupa, Glisno, miejsc noclegowych 30, całoroczny,
- Agroturystyka, E. i E. Żurańscy, Lubniewice, ul. Strzelecka 13, miejsc noclegowych 30, sezonowy,
- Agroturystyka, Wanda i Ryszard Skwarczewscy, Lubniewice, ul. Świerczewskiego 4a, miejsc noclegowych 6, całoroczny,
- Gospodarstwo Agroturystyczne „Pasieka Eko Barć”, Maria Ryńska, Glisno, miejsc noclegowych 15, całoroczny,
- Gospodarstwo Agroturystyczne "ROGI", Stanisława Starosta, Rogi 19,
- Agroturystyka, Czesław Knopkiewicz, Lubniewice, ul. Skwierzyńska 27, miejsc noclegowych 25, sezonowy,
- Kwatery prywatne Feliks Grześkowiak, Lubniewice, ul. Skwierzyńska 22-23, miejsc noclegowych 8, całoroczny,
- Kwatery prywatne Franciszek Jasny, Lubniewice, ul. Jana Pawła II 85, miejsc noclegowych 6, sezonowy,

- Domki Kempingowe, Emilia Koźlakowska, Lubniewice, ul. Jana Pawła II 71, miejsc noclegowych 20, sezonowy,
- Kwatery prywatne „IVO”, Lubniewice, ul. Os. Wojskowych 6, miejsc noclegowych 8, sezonowy,
- PU „Helis”, Lubniewice, miejsc noclegowych 12, całoroczny,
- Schronisko młodzieżowe, Gimnazjum w Lubniewicach, os. Słowiańskie 4, miejsc noclegowych 40, całoroczny.

Pola namiotowe

- Obozowisko PWiK Gorzów Wlkp., os. Świerczów, liczba miejsc 10, sezonowe,
- Nadleśnictwo Lubniewice (droga do Jarnatowa), liczba miejsc 100, sezonowe.

Restauracje i bary

- Restauracja „Centrum”, Lubniewice, ul. Jana Pawła II 29,
- Restauracja „Leśna”, Lubniewice, ul. Leśna,
- Restauracja „Rusałka”, Lubniewice, Plac Wolności 6,
- Restauracja myśliwska „Xenia”, Lubniewice, Plac Wolności 8,
- Bar „Bryza”, Lubniewice, ul. Jana Pawła II 52,
- Bar „Złota Rybka”, Lubniewice, Ul. Jana Pawła II 48.
- Bar „Przystań, Lubniewice, ul. Harcerska

Bary i kawiarnie znajdują się również w niemal wszystkich ośrodkach czasowych, jednak korzystają z nich przeważnie wypoczywający na terenie ośrodków turystyki.

Ośrodki Jeździeckie

- Ośrodek Jeździecki „Mustang”, Lubniewice, ul. Zamkowa 7, miejsc noclegowych 10, całoroczny,
- Ośrodek Jeździecki „Rancho u Frontczaka”, Lubniewice, ul. Sulęcińska 13, brak miejsc noclegowych, całoroczny,
- Ośrodek Jeździecki „Zielona Dolina”, Lubniewice, kempingi i namioty, sezonowy,

- Ośrodek Jeździecki „Master”, Lubniewice, ul. Gorzowska, miejsc noclegowych 58, całoroczny

Obiekty sportowe

- Boisko piłkarskie „MKS Lubniewiczanka”, Lubniewice, ul. Harcerska,
- Boisko piłkarskie „KS Glisno”, Glisno,
- Hala sportowa Zespołu Szkół Samorządowych w Lubniewicach, os. Słowiańskie 4, miejsc noclegowych 5,
- Miasteczko Ruchu Drogowego „Park Europejski”, Lubniewice,
- Plaża Miejska w Lubniewicach nad jeziorem Lubiąż.

Obiekty zabytkowe gminy Lubniewice

Najważniejszym zabytkiem Lubniewic jest gotycki kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z 2 poł. XIV wieku, z neogotycką wieżą z 1882 roku, która stoi na miejscu wieży drewnianej z 1612 r. spalonej podczas pożaru kościoła w 1648 r. i późniejszej wieży kamiennej, która zawaliła się w 1785 r. Halowy kościół ma trzy przęsła nakryte sklepieniem krzyżowo-żebrowym (w nawach bocznych oryginalnym, pochodzącym z XV wieku), z wyodrębnionym zamkniętym wielobocznie prezbiterium, do którego od północy przylega zakrystia. Wyposażenie wnętrza pochodzi z XVII i XVIII wieku. Zobaczyć tu można między innymi późnorenesansowy ołtarz główny z końca XVII wieku, drewniany, polichromowany z dwoma obrazami, siedmioma rzeźbami i złożoną snycerką. W polu centralnym „Ukrzyżowanie”, po bokach rzeźby św. Mateusza i św. Jana Ewangelisty. W drugiej kondygnacji obraz „Zmartwychwstanie Chrystusa” i rzeźby św. Marka i św. Łukasza. W zwieńczeniu rzeźba Chrystusa i dwa anioły po bokach. Na mense tabernakulum z XVIII w. Z okresu wcześniejszego (pocz. XIV w.) - dwie późnogotyckie rzeźby przyścienne św. Katarzyny i św. Barbary, o wym. 150 x 80 cm, o dużej wartości artystycznej. Ponadto: ambona z końca XVII w. (drewniana, polichromowana z baldachimem i obrazami przedstawiającymi czterech ewangelistów), prospekt organowy z końca XIX w. (drewno politurowane ze złoceniami), dzwon z 1646 r. o śr. 63 cm, krucyfiks z końca XVII w., krucyfiks z II poł. XVIII w., chrzcielnica romańska, kapitel romański i urna antyczna z marmuru karraryjskiego. Ponadto świeczniki i lichtarze z XVIII w., kielichy mszalne z XVII i

XVIII w., naczynia na wodę z XVIII i XIX w., pudełko na hostię z XVIII w. Na zewnątrz, obok zakrystii, wmurowany jest klasycystyczny nagrobek Jana Wolframa i jego rodziny z 1811 r.

Na terenie Lubniewic zachowały się dwa zamki zbudowane na miejscu średniowiecznego dworu przez rodzinę Waldow z 1793 roku, przebudowane w stylu neoklasycyzm w 1846 roku. Nowy zamek z sześciokondygnacyjną neogotycką wieżą o wysokości 35 m, zwieńczoną w górze galerijką widokową, usytuowany nad samym jeziorem Lubiąż, zbudowany został także przez Waldowów w 1909 r. i stanowił ich siedzibę aż do roku 1945. Założony na planie rozciągniętej litery „L”, o nieregularnej linii zabudowy, składa się z dwóch prostokątnych skrzydeł: zasadniczego i bocznego. Wnętrze Zamku przebudowane zostało w 1962 r. z zachowaniem jednak bogatego wystroju pierwotnego, m.in. kominków i pięknych pieców kaflowych. Uwagę wewnątrz zwraca przede wszystkim reprezentacyjny holl (zwany angielskim). Przy bocznym skrzydle południowym, od strony jeziora, znajduje się półkolista altana. W jej murach oraz na elewacji tarasu drugiej kondygnacji wieży, a także od strony dziedzińca w loggii, wmontowane były antyczne i starochrześcijańskie rzeźby i detale architektoniczne, przywiezione z Włoch przez dawnych właścicieli. Po 1945 r. zostały one wymontowane, niezabezpieczone uległy częściowo zniszczeniu i kradzieży. Nieliczne znajdują się w Muzeum Archeologicznym Środkowego Nadodrza - w Świdnicy k/Zielonej Góry. W ostatnich dniach III Rzeszy w zamku lubniewickim znajdowała się ponoć część hitlerowskiego urzędu kanclerskiego. Po zakończeniu wojny zorganizowano tu gimnazjum z internatem dla dzieci nauczycieli, którzy zginęli podczas wojny.

Stary Zamek usytuowany jest na wzniesieniu przy wschodnim brzegu jeziora Lubiąż. Prawdopodobnie wznosi się on na miejscu średniowiecznego zamku, o którym pierwsza wzmianka pochodzi z 1352 r. W 1364 r. wzmiankowany był tu dwór. Później istniał tu tzw. „Czerwony Dwór”, wymieniony w 1538 r., który uległ zniszczeniu podczas wojny trzydziestoletniej (1618-1648). Pałac jest budowlą neoklasycystyczną, piętrową, składającą się z dwóch prostokątnych skrzydeł. Skrzydło główne (dłuższe, 10-osiove) posiada lekko wysunięte ryzality pośrodku, nakryte dachem siodłowym, a elewację południową zdobi herb rodziny von Waldow. Od strony wschodniej przylega skrzydło drugie (krótsze, 5-osiove) usytuowane poprzecznie, nakryte dachem czterosпадowym. Jego elewacja stanowiąca front pałacu, zaakcentowana jest trzykondygnacyjnym ryzalitem, w którym znajduje się

wejście główne, poprzedzone cztero-kolumnowym portykiem. Wewnątrz pałacu znajdują się skromne dekoracje sztukatorskie.

Ciekawe są też znajdujące się w pobliżu Lubniewic pałace w Gliźnie, Jarnatowie i Rogach. Nad południowo-wschodnim brzegiem jeziora wznosi się grodzisko słowiańskie z VII wieku. Z budowli ziemno-drewnianej dobrze zachowała się oryginalna część ziemna. Grodzisko obejmuje majdan, wały i półkoliście zarysowane podgrodzie od strony południowej.

Wykaz obiektów zabytkowych wpisanych i nie wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się na terenie gminy Lubniewice (wg Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Zielonej Górze - Delegatura w Gorzowie Wlkp.):

Lubniewice

1. Kościół parafialny p.w. Matki Bożej Różańcowej, nr rej. 29 z dnia 23.10.1976 r.,
2. Stary Zamek, nr rej. 326 z dnia 10.12.1990 r.,
3. Nowy Zamek, nr rej. 327 z dnia 10.12.1990 r.,
4. Park Zamkowy, nr rej. 375 z dnia 12.11.1991 r.,
5. Chata, ul. Jana Pawła II 2, nr rej. 336 z dnia 31.12.1990 r.,
6. Wieża - dzwonnica kościelna,
7. Brama zamkowa,
8. Domy przy ulicy Jana Pawła II, numery: 5, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 30, 39, 40, 43, 45, 48, 50, 51, 65, 67, 69, 73, 75, 77, 79, 83,
9. Wozownia - obecnie Ośrodek Jeździecki, ul. Zamkowa,
10. Domy przy ul. Gorzowskiej, numery: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 11a, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27,
11. Stajnia, ul. Gorzowska,
12. Bażanciarnia - obecnie Altana, ul. Gorzowska,
13. Dom, ul. Harcerska 1,
14. Dom, ul. Krótka 3,
15. Domy przy Placu Kasztanowym, numery: 1, 2, 3, 5,
16. Domy przy ul. Ogrodowej, numery: 1, 3, 5, 8, 10, 11, 12,
17. Domy przy ul. Osadników Wojskowych, numery: 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 24, 27, 31, 32, 33,
18. Domy przy ul. Skwierzyńskiej, numery: 2, 6, 7, 8, 10, 12, 16, 17, 18, 19,
19. Dom przy ul. Strzeleckiej 6,

20. Domy przy ul. Plac Wolności, numery: 2, 3, 6, 8,
21. Domy przy ul. Zamkowej, numery: 1, 2, 4,
22. Wieża widokowa przy drodze do Glisna,
23. Domy numer: 8, 13 przy drodze do Glisna,
24. Cmentarz, ul. Jana Pawła II,
25. Cmentarz przykościelny, ul. Osadników Wojskowych,
26. Cmentarz, ul. Strzelecka.

Jarnatów

1. Kościół p.w. Matki Bożej Szkaplerznej, nr rej. 185 z dnia 30.11.1976 r.,
2. Pałac, nr rej. 340 z dnia 31.12.1990 r.,
3. Założenie pałacowo-parkowe, nr rej. 350 z dnia 30.01.1991 r.,
4. Cmentarz katolicki, nr rej. 7A z dnia 20.07.1948 r.,
5. Brama pałacu,
6. Zespół folwarczny,
7. Stróżówka,
8. Stodoła,
9. Obora,
10. Spichlerz,
11. Budynek gospodarczy,
12. Kuźnia,
13. Gorzelnia,
14. Domy, numery: 4, 5, 7, 9, 17, 19, 21, 28, 31, 37/1, 37/3, 37/4, 37/5, 37/11,
15. Stodoła nr 9, Cmentarz przykościelny,
16. Cmentarz przy drodze do b. PGR Sobieraj,
17. Cmentarz - Mauzoleum.

Glisno

1. Kościół p.w. Najświętszego Serca Jezusowego, nr rej. 61 z dnia 28.10.1976r.,
2. Pałac, nr rej. 13 z dnia 22.10.1976 r.,
3. Sztuczna ruina w zespole pałacowym,
4. Oficyna w zespole pałacowym,
5. Oficyna pałacowa II,
6. Stodoła w zespole folwarku pałacu,

7. Chlewnia w zespole folwarku pałacu,
8. Stajnia w zespole folwarku pałacu,
9. Gorzelnia w zespole folwarku pałacu,
10. Kaplica grobowa (Mauzoleum) Henochów w zespole pałacu,
11. Park krajobrazowy w zespole pałacowym,
12. Budynek b. szkoły,
13. Cmentarz przykościelny,
14. Cmentarz komunalny,
15. Domy numery: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 12, 13, 15, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 30, 40, 41, 44, 45, 46, 48, 50, 52, 56, 57, 60, 64, 73, 74, 75, 76, 78, 80, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 98, 104, 105, 106, 107, 110, 111, 112, 114, 116.

Rogi

1. Pałac, nr rej. 254 z dnia 27.04.1979 r.,
2. Dom, nr 15
3. Dom, nr 15/1 + obora + chlew,
4. Zespół folwarczny,
5. Park pałacowy,
6. Cmentarz rodowy,
7. Cmentarz.

Osiedle Świerczów

1. Budynek b. Zakładu Przemysłu Jedwabniczego „Silwana”,
2. Dom nr 2/4,
3. Chlew,
4. Stodoła,
5. Domy, numer: 3, 4, 5, 6,
6. Park pałacowy Świerczów-Jedlice.

Osiedle Trzcince

1. Domy, numery: 1, 4, 7,
2. Zabudowania gospodarcze,
3. Zabudowania gospodarcze przy domu nr 4 i 7,
4. Zespół folwarczny.

Osiedle Suszyce

1. Stodoła,
2. Budynek stajenny,
3. Obora,
4. Zespół folwarczny,
5. Ogród dworski.

Osieczyce

1. Zespół folwarczny,
2. Owczarnia.

Sobieraj

1. Zespół folwarczny

Waldowice

1. Cmentarz - samotna mogiła żołnierza poległego na II wojnie światowej

Tabela nr 3. Obiekty o wartościach archeologicznych w mieście i gminie Lubniewice:

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR	FUNKCJA	CHRONOLOGIA
	OBSZAR 48-11			
1.	Rogi	36	śląd osadn. osada	mezolit - neolit wczesne średniowiecze
2.	Rogi	37	śląd osadn.	nowożytność starożytność
3.	Rogi	38	śląd osadn. śląd osadn.	starożytność nowożytność
4.	Rogi	39	śląd osadn.	starożytność
	OBSZAR 48-12			
5.	Pniewo	1	śląd osadn. śląd osadn.	epoka kamienia wczesna epoka brązu
	OBSZAR 49-11			
6.	Lubniewice	1	osada	wczesne średniowiecze (X-XI w.) Rejestr Zabytków nr 41/67
	OBSZAR 49-12			
7.	Lubniewice	1	osada	wczesne średniowiecze Rejestr Zabytków nr 42/67
8.	Lubniewice	2	osada	okres rzymski (?)
9.	Lubniewice	3	osada (?) osada	kultura łużycka średniowiecze
10.	Lubniewice	4	osada	kultura łużycka Rejestr Zabytków nr 62/68
11.	Lubniewice	5	osada (?)	kultura łużycka

12.	Lubniewice	6	osada (?) osada	kultura łużycka średniowiecze Rejestr Zabytków nr 56/68
13.	Lubniewice	7	osada	kultura łużycka Rejestr Zabytków nr 57/68
	OBSZAR 50-11			
14.	Jarnatów	7	śląd osadn.	okres wczesnośredniowieczny
15.	Jarnatów	8	śląd osadn. osada	epoka kamienia okres wpływów rzymskich
16.	Jarnatów	9	śląd osadn. śląd osadn.	neolit (?) nieokreślona (pradzieje)
17.	Jarnatów	10	pkt. osadn. śląd osadn.	kultura łużycka (?) okres nowożytny
18.	Jarnatów	11	śląd osadn. osada śląd osadn.	epoka kamienia (?) kultura łużycka (?) okres późnośredniowieczny
19.	Jarnatów	12	obozowisko śląd osadn.	mezolit okres wpływów rzymskich
20.	Jarnatów	13	śląd osadn. śląd osadn.	epoka kamienia nieokreślona (pradzieje)
21.	Jarnatów	14	osada	kultura łużycka
22.	Jarnatów	15	śląd osadn. pkt. osadn.	neolit schyłkowy / wczesny brąz (?) kultura łużycka
23.	Jarnatów	16	osada	kultura łużycka
24.	Jarnatów	17	śląd osadn.	kultura łużycka (?)
25.	Lubniewice	18	pkt. osadn. śląd osadn. śląd osadn.	okres wczesnośredniowieczny (f.D-E) okres późnośredniowieczny-nowożytny nieokreślona (pradzieje)
26.	Lubniewice	19	śląd osadn. śląd osadn.	kultura łużycka (?) okres późnośredniowieczny
27.	Glisno	20	pkt. osadn. śląd osadn. śląd osadn.	okres wczesnośredniowieczny (f.D-E) okres późnośredniowieczny nieokreślona (pradzieje) Rejestr Zabytków nr 60/68
28.	Lubniewice	21	śląd osadn. śląd osadn.	okres wpływów rzymskich NN (pradzieje)
29.	Lubniewice	22	śląd osadn. śląd osadn.	okres średniowieczny NN (pradzieje)
30.	Glisno	23	śląd osadn. osada śląd osadn.	epoka kamienia-neolit (?) okres wpływów rzymskich okres późnośredniowieczny-nowożytny
31.	Glisno	24	pkt. osadn. osada	kultura łużycka (?) okres późnośredniowieczny
32.	Glisno	25	osada śląd osadn.	okres późnośredniowieczny nieokreślona (pradzieje)
33.	Glisno	26	osada	kultura łużycka - V okr. EB
34.	Glisno	27	krzemienica cmentarzysko	mezolit kultura łużycka Rejestr Zabytków nr 63/68
35.	Glisno	28	osada (?)	okres wpływów rzymskich
36.	Glisno	29	punkty osadnicze	kultura łużycka i okres wczesnośredniowieczny
37.	Glisno	30	pkt. osadn.	kultura łużycka

38.	Glisno	31	pkt. osadn.	neolit
39.	Glisno	32	osada	kultura łużycka
40.	Glisno	33	śląd osadn. śląd osadn. pkt. osadn.	epoka kamienia kultura łużycka okres nowożytny
41.	Glisno	34	śląd osadn. śląd osadn.	okres wpływów rzymskich okres późnośredniowieczny
42.	Glisno	35	śląd osadn. pkt. osadn. (?)	neolit / wczesny brąz okres wpływów rzymskich nieokreślona (pradzieje)
43.	Glisno	54	pkt. osadniczy	okres późnośredniowieczny
44.	Glisno	55	grodzisko wklęsłe	okres wczesnośredniowieczny fD (?)
45.	Glisno	56	śląd osadn.	okres późnośredniowieczny
46.	Glisno	57	pkt. osadn.	kultura łużycka
47.	Glisno	58	fragment wsi	okres późnośredniowieczny
48.	Glisno	59	śląd osadn.	kultura łużycka
49.	Glisno	60	śląd osadn. śląd osadn.	kultura łużycka okres nowożytny
50.	Glisno	61	śląd osadn. śląd osadn.	okres późnośredniowieczny nieokreślona (pradzieje)
51.	Glisno	62	pkt. osadn. śląd osadn.	okres wpływów rzymskich okres nowożytny
52.	Lubniewice	63	osada	kultura łużycka
53.	Lubniewice	64	osada	mezolit
	OBSZAR 50-12			
54.	Lubniewice	1	osada osada	kultura łużycka wczesne średniowiecze Rejestr Zabytków nr 61/68
55.	Lubniewice	2	osada osada	kultura łużycka średniowiecze Rejestr Zabytków nr 59/68
56.	Lubniewice	3	osada otwarta	kultura łużycka Rejestr Zabytków nr 58/68
57.	Lubniewice	4	osada osada osada	kultura łużycka okres rzymski wczesne średniowiecze Rejestr Zabytków w 1968 r.
58.	Lubniewice	5	osada (?)	kultura łużycka
59.	Lubniewice	6	osada osada	wczesne średniowiecze średniowiecze
60.	Lubniewice	7	osada osada	kultura łużycka średniowiecze
61.	Lubniewice	8	osada (?)	kultura łużycka
62.	Lubniewice	9	osada	kultura łużycka Rejestr Zabytków nr 55/68
63.	Lubniewice	10	osada	okres rzymski
	OBSZAR 51-11			
64.	Glisno	4	pkt. osadn. śląd osadn.	okres wpływów rzymskich okres późnośredniowieczny
	OBSZAR 51-12			
65.	Glisno	1	śląd osadn.	kultura łużycka

66.	Glisno	2	pkt. osadn. pkt. osadn.	kultura łużycka okres wczesnośredniowieczny
67.	Glisno	3	pkt. osadn. pkt. osadn. śląd osadn. pkt. osadn.	kultura łużycka okres rzymski okres nowożytny NN (pradzieje)
68.	Glisno	4	pkt. osadn. pkt. osadn.	okres wczesnośredniowieczny f. C-D NN (pradzieje)
69.	Glisno	5	pkt. osadn.	neolit (?)
70.	Glisno	6	pkt. osadn.	neolit (?)
71.	Glisno	8	pkt. osadn.	kultura łużycka
72.	Glisno	9	pkt. osadn.	okres wczesnorzymski
73.	Glisno	10	osada osada	epoka kamienia kultura łużycka
74.	Glisno	12	śląd osadn. osada śląd osadn. (?)	neolit - kult. puchar, lejk (?) okres wpływów rzymskich okres późnośredniowieczny nieokreślona - pradzieje
75.	Glisno	13	śląd osadn.	kultura łużycka
76.	Glisno	18	pkt. osadn.	okres wpływów rzymskich nieokreślona - pradzieje

2.3. Walory przyrodnicze gminy oraz obszary i obiekty prawnie chronione.

Środowisko przyrodnicze charakteryzuje się wysokimi wartościami i walorami potwierdzonymi wprowadzeniem szczególnych form ochrony o znaczeniu ponadlokalnym. Gmina położona jest w obszarze Pojezierza Lubuskiego. Powoduje to duże zróżnicowanie cech środowiska przyrodniczego. W gminie występują obszary wartościowe przyrodniczo. Dominują obszary w rzeźbie falistej przy znacznym udziale obszarów pagórkowato-falistych.

Walory te i wartości wynikają z następujących cech środowiska przyrodniczego:

- sieci hydrograficznej z występowaniem jezior o powierzchni powyżej 50 ha,
- dużych deniwelacji w obszarach o rzeźbie falisto-pagórkowatej,
- wysokiej lesistości,
- zróżnicowania ekosystemów wodnych i leśnych,
- występowania zabudowy o wartościach historyczo-architektonicznych w malowniczym krajobrazie.

Wartości i walory środowiska przyrodniczego gminy potwierdzone zostały badaniami i ustanowieniem obszarów ochrony przyrody i ochrony konserwatorskiej.

Znaczne obszary gminy przydatne są dla turystyki i agroturystyki.

Obszary chronionego krajobrazu

Ze względu na szczególne elementy przyrodnicze oraz walory estetyczne krajobrazu, Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gorzowie Wlkp. z grudnia 1984 roku, dla województwa gorzowskiego utworzono 9 obszarów chronionego krajobrazu, wśród których jeden w Gminie Lubniewice o nazwie „Jeziora Lubniewickie” (Śmierzchalski 1988). Obszar ten obejmuje powierzchnię 6935 ha, na co składają się:

- grunty orne 2903 ha
- lasy 3187 ha
- wody 545 ha

Na obszarze tym występuje niewielkie uprzemysłowienie i zurbanizowanie, a przeważająca gospodarka typu rolno-leśnego i rzemiosło nie powoduje ujemnych skutków w funkcjonowaniu tutejszych zasobów przyrody.

Ze względu na piękne jeziora, o bardzo urozmaiconej linii brzegowej oraz otaczające je lasy, jak też czyste powietrze, obszar ten powinien stanowić ważną funkcję rekreacyjną dla wypoczywających turystów i wczasowiczów. Powinien też być kierunkiem dla przyszłościowego rozwoju Lubniewic.

Do najważniejszych obiektów podlegających ochronie w gminie Lubniewice należy wymienić: buk zwyczajny – 7 szt., dąb szypułkowy - 6 szt., jesion wyniosły – 4 szt., wiąz szypułkowy, grab pospolity, lipa drobnolistna, klon jawor, świerk pospolity, 2 głązy narzutowe, 3 gniazda orła bielika oraz stanowisko bluszczu pospolitego na powierzchni 2 ha (30 kwitnących egzemplarzy).

**Tabela nr 4. Obiekty podlegające ochronie w gminie Lubniewice:
I. Pomniki przyrody:**

LP.	NR REJ. WOJ.	POŁOŻENIE PRZEDMIOTU PODDANEGO POD OCHRONĘ	NAZWA PRZEDMIOTU PODDANEGO POD OCHRONĘ - NAZWA ŁACIŃSKA	OPIS PRZEDMIOTU PODDANEGO POD OCHRONĘ
1.	125	Nadleśnictwo Skwierzyna, Leśnictwo Lubniewice, oddz. 280, pododdz. J	2 Dęby szypułkowe <i>Quercus robur</i>	obw. 565 i 560 cm, wys. 28 m
2.	132	Miasto Lubniewice w parku FWP	Grab pospolity odm. dębolistna <i>Carpinus betulus Quercifolia</i>	obw. 191 cm, wys. 30 m

3.	138	Miasto Lubniewice w polu WOPR dz. nr 16/26	Głaz narzutowy	obw. 921cm, wys. 5,5 m
4.	141	Miasto Lubniewice w polu WOPR dz. nr 16/26	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obw. 690 cm, wys. 17 m
5.	217	Nadleśnictwo Skwierzyna, Leśnictwo Lubniewice, oddz. 102 d i 103 g	Orzeł bielik	2 gniazda na 130 letnich sosnach
6.	240	Nadleśnictwo Skwierzyna, Leśnictwo Jeleniec, oddz. 63 f	Orzeł bielik	1gniazdo na 100 letniej sośnie
7.	334	Park zabytkowy w Gliśnie	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	5 sztuk obw. 314-345 cm wys. 33-36 m
8.	335	Park zabytkowy w Gliśnie	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	4 sztuki obw. 251-314 cm, wys. 30-36 m
9.	336	Park zabytkowy w Gliśnie	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	obm. 377 cm, wys. 21 m (czarnopniowa)
10.	337	Park zabytkowy w Gliśnie	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	obw. 314 cm, wys. 31 m
11.	349	Plac kasztanowy w Lubniewicach	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obw. 501 cm, wys. 25 m
12.	350	Nadleśnictwo Skwierzyna, Leśnictwo Lubniewice oddz. 333 a	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	obw. 256 cm, wys. 25 m
13.	351	Nadleśnictwo Skwierzyna, Leśnictwo Lubniewice oddz. 315 g	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obw. 304 cm, wys. 19 m
14.	52	Wieś Sobieraj nr dz. 3	Głaz narzutowy	obw. 500 cm, wys. 7 m
15.	507	Nadleśnictwo Skwierzyna, Leśnictwo Lubniewice oddz. 71 f	Świerk pospolity <i>Picea abies</i>	obw. 285 cm, wys. 25 m
16.	508	Nadleśnictwo Skwierzyna, Leśnictwo Lubniewice oddz. 278.f	Wiąz szypułkowy <i>Ulmus laevis</i>	obw. 250 cm, wys. 23 m

17.	509	Nadleśnictwo Skwierzyna, Leśnictwo Bezludzie oddz. 110 j	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obw. 310 cm, wys. 25 m
18.	510	Nadleśnictwo Skwierzyna, Leśnictwo Bezludzie oddz. 140 b	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	obw. 390 cm, wys. 24 m
19.	511	Nadleśnictwo Skwierzyna, Leśnictwo Jeziora oddz. 314 g	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obw. 440 cm, wys. 23 m
20.	512	Nadleśnictwo Skwierzyna, Leśnictwo Jeziora oddz. 314 g	Stanowisko bluszczu posp. <i>Hedera helix</i>	na pow. 2 ha wyst. 30 egz. kwitnących w 100-letnim drzewie sosnowym

Rezerwat przyrody

W gminie Lubniewice znajduje się jeden rezerwat ścisły „Janie im. Włodzimierza Korsaka”, o powierzchni 51,85 ha. Znajduje się on w Leśnictwie Lubniewice - oddziały 164 a ,b, c, d, f, h oraz 165 a, b, c, d. Utworzony został w 1984 roku (M.P. 15/84) w celu zachowania zespołów roślinnych na zarastającym jeziorze Janowiec. Ochroną objęto położone na sandrze płytke i wąskie jezioro Janowiec pochodzenia polodowcowego, rozległe bagno powstałe w procesie zarastania jeziora oraz pas lasu (otulina) będącego najstarszą częścią basenu pojeziernego, w skład którego wchodzi: olsza czarna, sosna pospolita, kilka wiekowych lip. W części środkowej lustro wody jeziora pokryte jest grzybieniami białymi, żółtymi grązelami oraz miejscami pływającą osoką aleosową. Pięknie wyglądają w okresie kwitnienia, choć dostęp do ich oglądania jest bardzo trudny. Na bagnie otaczającym jezioro rosną turzyce bagienne, pospolite i sztywne.

Ma tu swoje siedlisko także trzcina pospolita, pałka szerokolistna, pokrzywa dwupienna i śledzienica skrytolistna. Obficie występują tu także ptaki wodne i wodnoblotne, m.in. łabędzie nieme, kaczki krzyżówki i głowienki, per-kozy, łyski, kszuki, czajki, brodzie. Przylatuje tu również gęś gęgawa i żuraw, a z ptaków drapieżnych: błotniak stawowy, myszołów zwyczajny i kania czarna.

W północnej części rezerwatu znajdują się nikle ruiny dawnej rybakówki z ok. 1930 roku. Od 1942 r. do stycznia 1945 r. istniał tu oddział jeńców radzieckich, podległy Stalagowi III C w Drzewicy koło Kostrzyna. Więźni w nim jeńcy pracowali w lesie przy wyrębie drzewa. Po wojnie odnaleziono tu masowe groby

jenieckie, z których w 1947 r. ekshumowano 48 szkieletów na cmentarz wojenny żołnierzy radzieckich pod Międzyrzeczem. W budynku rybakówki mieściła się wartownia obozu, a w latach 1945-1949 – leśniczówka.

Rezerwat nosi imię Włodzimierza Korsaka (1886-1973) pisarza, myśliwego i pioniera ochrony przyrody, który od 1946 r. mieszkał w Gorzowie, a wszystkie lata spędzał w Lubniewicach. Tu napisał ostatnią książkę „Las mi powiedział” (1968).

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Uroczysko Lubniewsko”

Zgodnie z art. 13 Ustawy z 14 października 1991 roku (Dz. U. Nr 114 poz. 422) o ochronie przyrody, Rada Gminy w Lubniewicach w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego oraz dla zachowania jego wartości przyrodniczych i estetycznych podjęła uchwałę o utworzeniu zespołu przyrodniczo-krajobrazowego o nazwie „Uroczysko Lubniewsko”. Pełna dokumentacja techniczna uzasadniająca utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego została opracowana przez Wydział Ochrony Środowiska UW w Gorzowie Wlkp.

Omawiany obiekt położony jest w gminie Lubniewice w obrębie ewidencyjnym Jarnatów i Glisno oraz w gminie Sulęcín, w obrębie ewidencyjnym Żubrów. Część projektowanego zespołu w chwili obecnej znajduje się w obszarze chronionego krajobrazu pod nazwą „Jeziora Lubniewickie”. Zespół oparty jest na jeziorze Lubniewsko wraz z otaczającymi je lasami i gruntami rolnymi.

Całkowita powierzchnia zespołu wynosi 1406,46 ha, na co składają się:

• grunty Lasów Państwowych	1137,80 ha	80,90 %
• grunty ANR (Jezioro Lubniewsko)	240,96 ha	17,10 %
• grunty Rejonu Dróg Publicznych	5,70 ha	0,40 %
• grunty PKP	1,50 ha	0,10 %
• grunty ANR	20,50 ha	1,50 %
Ogółem	1406,46 ha	100,00 %

Granice zespołu przebiegają wzdłuż dróg publicznych lub leśnych oraz granicami gruntów rolnych. Łączna długość granic wynosi 24,250 km. Najbliższa odległość granicy od brzegów jeziora na północy wynosi 70 m, a największa na południowym zachodzie - około 2100 m. Lasy masowego wypoczynku wyznaczone

zostały wokół jeziora Lubniewsko oraz obejmują wszystkie znajdujące się tam ośrodki wypoczynkowe. Obszar ten narażony jest na dużą penetrację przez turystów, wczasowiczów i wędkarzy. Lasy glebochronne wyznaczono na stromych zboczach i wąwozach, narażonych na silną erozję.

Duże obszary pozostawione są naturalnej przyrodzie, gospodarkę leśną na omawianym obszarze sprowadza się przede wszystkim do wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych, hodowlanych oraz ograniczenia stosowania środków chemicznych, jak też wykonywania polowań na zwierzyne łowną.

Jedną z cech wyróżniających okolice jeziora Lubniewsko jest piękny krajobraz, który przyciąga liczne rzesze turystów i inwestorów nowych ośrodków wypoczynku, pobytu i rekreacji. Zgodnie z opracowanym planem, terenem przeznaczonym do intensywnego zagospodarowania turystycznego są lasy masowego wypoczynku w strefie ośrodków wypoczynkowych i wąski pas lasów wokół jeziora służący do spacerów wczasowiczom i turystom.

Obszar uroczyska po ostatnim zlodowaceniu ma urozmaiconą rzeźbę terenu z licznymi pagórkami, wzgórzami, dolinami, głębokimi i długimi wąwozami o wys. względnych sięgających nawet 60 m. 21 z nich ma swoje nazwy. Największy jest Wąwóz Żubrowski, którego dnem prowadzi szlak czerwony. Wąwozami Pod Grodziskiem i Stawki płyną strumienie wpadające do jeziora. Jest Wąwóz Długi i Krótki, Wąwóz Pierwszy Lepszy, Wąwóz Na Uboczu, Wąwóz Cienki i Wąwóz Sucha Rzeka, Wąwóz Mały i Wielki, Wąwóz Sobierajski i Wąwóz Brzezina.

Olbrzymia mozaika gleb sprawia, że szata roślinna jest tutaj silnie zróżnicowana. Rośnie tu ok. 300 gatunków roślin, z czego 15 podlega ścisłej ochronie (m.in. rosiczka, cis). Na uwagę zasługuje obecność wielu okazów drzew pomnikowych. W wodach występują 24 gatunki ryb (jak choćby pstrąg potokowy) oraz gąbki, wirki, skąposzczety, pijawki, małże, raki. W przybrzeżnych trawach żyją różne płazy i gady, a krajobraz urozmaicają kolorowe motyle i inne owady. Do najciekawszych ptaków należą: orzeł bielik, bocian czarny, kania czarna, rybołów, żuraw, zimorodek, perkoz. Licznie występuje zwierzyna płowa: dziki, sarny, jelenie, daniele, borsuki, wydry, lisy, jeże i wiele innych drobnych gryzoni. W niedalekiej przyszłości dla ochrony ptactwa wodnego planuje się zamknąć część jeziora i stworzyć strefę ciszy.

Jezioro Lubniewsko stanowi jedno z najatrakcyjniejszych miejsc turystycznych Pojezierza Lubuskiego. W najgłębszym miejscu ma 15,1 m, ale przy

jego wypłyconych północno-wschodnich brzegach powstały wspaniałe kąpieliska. Jezioro jest niezwykle atrakcyjne dla wędkarzy i kajakarzy. Wody tego jeziora posiadają I klasę czystości. Wokół jeziora prowadzi niebieski szlak turystyczny, który w 80 % pokrywa się z granicami lasów masowego wypoczynku. Po stronie północno-zachodniej jeziora wyznaczona została ścieżka do jazdy konnej. W obrębie zespołu wyznaczono też dwa punkty widokowe. Z wyżej położonych terenów spływają do jeziora leśne potoki i ciekły, głównie wąwozami. Są to: potok Glisno (4 km), Czerwony Potok (2,8 km), potok Pod Grodziskiem (2,5 km), struga Stawki (1,5 km), struga Świerczowska (1 km), Stara Struga (0,4 km), a także strumyki zanikające okresowo, np. Wschodni, Północny, Mały, Żubrowski. Do Czerwonego Potoku dopływa 8 małych strumyków biorących początek w sąsiednich wąwozach. Woda w większości strumieni ma również I klasę czystości i posiada parametry wody pitnej.

Poprzez uroczysko biegnie stary nasyp kolejowy - pozostałość po kolei przebiegającej tędy jeszcze przed 58 laty. Dziś stanowi on znakomitą trasę rowerową, a dzięki licznym wiaduktom i innym obiektom pokolejowym jest niezwykle atrakcją dla miłośników kolei.

Po południowo-wschodniej stronie jeziora Lubniewsko znajduje się dobrze zachowana część ziemna grodziska słowiańskiego z VII w. W okresie międzywojennym oraz w latach 50-tych i 60-tych prowadzone tu były badania archeologiczne. Odkryto dwa poziomy osadnicze: pierwszy z czasów pogańskich i plemiennych, drugi z XIV/XV w. Znaleziono m.in. skorupy ceramiczne, przedmioty żelazne, kości zwierząt domowych i dzikich. Grodzisko obejmowało majdan, wały i półkoleście zarysowane podgrodzie od strony południowej. Miejscowa ludność nazywała to miejsce „Wendenschanze”, czyli szaniec Wenedów, plemienia słowiańskiego, które zasiedlało te strony.

Pomniki przyrody

Pod tym określeniem rozumiemy godne ochrony pojedyncze twory przyrody lub ich skupiska na niewielkiej powierzchni pod postacią żywą (sędziwe drzewa rosnące pojedynczo, w grupach lub w alejach, stanowiska chronionej flory i fauny) lub nieożywioną (odkrywki geologiczne, głązy narzutowe oraz ciekawe skały), które mają szczególną wartość naukową, kulturową, historyczną, pamiątkową, krajobrazową.

Zgodnie z wykazem Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, według stanu

na dzień 01.01.2004 roku, na terenie gminy Lubniewice znajdują się następujące zatwierdzone pomniki:

- pojedyncze drzewa 11
- grupy drzew 3
- bluszcze kwitnące 1
- stanowiska zwierząt chronionych 3
- głązy narzutowe 2

W rozbiciu na gatunki najliczniej reprezentowane są:

- buk zwyczajny 7 sztuk
- dąb szypułkowy 6 sztuk
- jesion wyniosły 4 sztuki
- stanowiska orła bielika 3 stanowiska
- głązy narzutowe 2 sztuki

Są to okazy charakteryzujące się dobrym stanem zdrowotnym, odpowiednio zabezpieczone i oznakowane.

W grupie zatwierdzonych pomników przyrody powinny znaleźć się okazy drzew pomnikowych (buk, dęby, lipy, robinie, jodła jednobarwna), znajdujące się na terenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Uroczysko Lubniewsko”. Byłoby wielką stratą, gdyby te wspaniałe cuda natury pozostały niezauważone i nie oznakowane jako pomniki, a co gorsze zniszczone przez ludzi obojętnych na piękno przyrody.

Tabela nr 5. Pomniki przyrody gminy Lubniewice (wg wykazu Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Zielonej Górze, Delegatura w Gorzowie Wlkp.):

NR REJEST.	OKREŚLENIE POŁOŻENIA PRZEDMIOTU PODDANEGO OCHRONIE	OPIS PRZEDMIOTU PODDANEGO OCHRONIE
125	Gmina Lubniewice, Leśnictwo Lubniewice, Oddział 280 j	2 dęby szypułkowe (<i>Quercus robur</i>), obwód 5655 cm i 650 cm, wys. 28 m
132	Gmina Lubniewice, miasto Lubniewice, w parku zamkowym	Grab pospolity, odmiana dębolistna (<i>Carpinus betulus Quercifolia</i>), obwód 191 cm, wys. 30 m
138	Gmina Lubniewice, miasto Lubniewice, na polu AWRSP - Suszyce, działka nr 16/26	Głaz narzutowy, obwód 921 cm, wys. 550 cm

111	Gmina Lubniewice, wieś Glisno, w parku OSR	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), obwód 690 cm, wys. 17 m
217	Gmina Lubniewice, Leśnictwo Lubniewice, oddz. 102 oraz 103 g	Stanowisko orla bielika, 2 gniazda na sosnach 150 - letnich
240	Gmina Lubniewice, Leśnictwo Jeleniec, oddz.63 f	Stanowisko orla bielika, jedno gniazdo na sośnie 100 - letniej
334	Gmina Lubniewice, park zabytkowy w Gliśnie	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>), 5 sztuk, obwód 314 - 345 cm, wys. 33 - 36 m
335	Gmina Lubniewice, park zabytkowy w Gliśnie	Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>), 4 szt. obwód 251 - 314 cm, wys.30 - 36 m
336	Gmina Lubniewice, park zabytkowy w Gliśnie	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>), obwód 377 cm, wys. 21 m (czteropienna)
337	Gmina Lubniewice, park zabytkowy w Gliśnie	Klon jawor (<i>Acer pseudopatanus</i>) obwód 314 cm, wys. 31 m
349	Gmina Lubniewice, Plac Kasztanowy w Lubniewicach	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), obwód 501 cm, wys. 25 m
350	Gmina Lubniewice, Leśnictwo Lubniewice, oddz. 333 b	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>), obwód 256 cm, wys. 25 m
351	Gmina Lubniewice, Leśnictwo Lubniewice, oddz. 315 g	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>) obwód 304 cm, wys. 19 m
352	Gmina Lubniewice, wieś Sobieraj, działka nr 3	Głaz narzutowy o obwodzie 500 cm, wysokość 700 cm
507	Gmina Lubniewice, Leśnictwo Bezludzie, oddz. 71 f	Świerk pospolity (<i>Picea abies</i>), obwód 285 cm, wys. 32,5 m
508	Gmina Lubniewice, Leśnictwo Lubniewice, oddz. 278 f	Wiąz szypułkowy (<i>Ulmus laevis</i>), obwód 50 cm, wys. 23 m
509	Gmina Lubniewice, Leśnictwo Bezludzie, oddz. 110 j	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), obwód 390 cm, wys. 23 m
510	Gmina Lubniewice, Leśnictwo Bezludzie, oddz. 140 b	Buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>), obwód 440 cm, wys. 24 m

3. Diagnoza obecnego stanu środowiska na terenie Gminy Lubniewice

Środowisko przyrodnicze w gminie w porównaniu do innych obszarów województwa lubuskiego charakteryzuje lepszy stan sanitarny. Wynika to z większej odporności ekosystemów rolnych i leśnych oraz mniejszej antropopresji. Położenie przestrzenne w oddaleniu od większych koncentracji ludności i uciążliwego przemysłu oraz występowanie dużych kompleksów leśnych i jezior stwarza dobre warunki zamieszkania i wypoczynku. W obszarze gminy występują znaczne obszary biologicznie czynne funkcjonujące jako bank genów. Strukturę tych obszarów wyznaczają tzw. korytarze ekologiczne o dużym dynamizmie hydrosfery i związanych z nią ekosystemów i ekonów. Korytarze ekologiczne obejmują swoim zasięgiem strefy alimentacji wód. Występują jeziora o zlewniach rolniczych i rolniczo-leśnych, przepływowe z licznymi dopływami zasilanymi z terenów źródłiskowych. Charakterystyczna dla tych struktur jest duża otwartość na antropopresję powodującą w obszarach pogorszenie stanu sanitarnego wód i cieków oraz pogorszenie stanu atmosfery i podwyższone emisje (opad zanieczyszczeń).

Stan środowiska przyrodniczego w obszarze gminy jest zróżnicowany. Cechy i funkcjonowanie środowiska powodują, że w obszarach przylegających do sieci hydrograficznej jest ono mało odporne na degradację i presję. Dotyczy to w szczególności:

- środowiska wodnego,
- występowania erozji wodnej i wietrznej obszarów o zróżnicowanej rzeźbie terenu, czemu w większości przeciwdziałają zalesienia.

W obszarze gminy występuje lokalne zagrożenie środowiska związane z dużą presją w wyniku:

- rozwiniętego rybactwa z gospodarstwami stawowymi,
- spalania głównie paliw stałych w kotłowniach i gospodarstwach domowych,
- deponowanych w środowisku gruntowym zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego z gospodarki wielkoobszarowej, którą charakteryzowała duża intensywność produkcji zwierzęcej i wykorzystywania środków chemicznych.

Pomimo zmniejszenia się tych oddziaływań, stan czystości jest niezadowolający (I-III klasa). Stan środowiska jest jednak lepszy niż w wielu obszarach województwa lubuskiego.

3.1. Powietrze atmosferyczne – źródła i stan zanieczyszczenia powietrza

Jakość powietrza na obszarze gminy Lubniewice jest dobra, a wieloletnie badania poziomu stężeń podstawowych zanieczyszczeń wskazują na systematyczną poprawę w tym zakresie.

Badania jakości powietrza wykonuje się w ramach monitoringu krajowego (Inspekcja Ochrony Środowiska oraz Inspekcja Sanitarna), na który składają się dwie sieci stacji:

- sieć nadzoru ogólnego – w tym jedna zlokalizowana w Sulęciniu,
- sieć podstawowa – badania wykonywane poza terenem powiatu sulęcińskiego.

Ponadto w ramach monitoringu regionalnego prowadzi się badania metodą z pasywnym poborem próbek i przy użyciu ambulansu pomiarowego imisji AI10, w 7 miejscowościach powiatu sulęcińskiego, m.in. Lubniewice, Glisno i Jarnatów.

Poza tym w 2001 roku Inspekcja Sanitarna prowadziła badania stężeń NO₂ i generalnie w żadnym punkcie pomiarowym na terenie gminy Lubniewice nie stwierdzono wówczas przekroczenia wartości stężeń dopuszczalnych.

Najwyższe wartości stężeń SO₂ i NO₂ koncentrują się głównie wokół dużych miast (Lubniewice), gdzie na stosunkowo małej powierzchni znajdują się duża ilość punktowych źródeł emisji zanieczyszczeń. Na jakość powietrza ma wpływ sposób zabudowy terenu i pora roku. W gęsto zabudowanych miejscach dochodzi do słabej wymiany mas powietrza i kumulowania się zanieczyszczeń. Jakość powietrza pogarsza się w miesiącach zimowych w sezonie grzewczym, gdzie oprócz emisji ze źródeł komunikacyjnych występuje emisja ze źródeł energetycznego spalania paliw.

Na terenie gminy Lubniewice do głównych źródeł zanieczyszczeń należą lokalne kotłownie i paleniska domowe. Również duża ilość zanieczyszczeń powstaje podczas wypalania ściernisk.

Od niedawna gmina Lubniewice przystąpiła do budowy sieci gazowej średniego ciśnienia, z którego korzysta jednak niewielki procent mieszkańców i to tylko z samego miasta.

Ponadto coraz więcej gospodarstw domowych rezygnuje z kotłów węglowych na rzecz pieców na odpady z drewna, takich jak: trociny, brykiety, pelety.

Z przedsięwzięć zrealizowanych w 2005 roku Gmina Lubniewice wymieniła kocioł węglowy na gazowy w budynku Urzędu Miejskiego, węglowy na olejowy w

światlicy wiejskiej w Gliźnie, zbudowała dwie drogi na osiedlach w Lubniewicach oraz zmodernizowała kilka dróg dojazdowych do pól na terenie całej gminy.

3.2. Wody powierzchniowe – charakterystyka i stan zanieczyszczenia wód

Z wód powierzchniowych należy wymienić: ciek wodny – Lubniewkę, jeziora – Lubniewsko, Lubiąż, Krajnik, Jarnatowskie, Krzywe, Janowiec, Śmierdzące, Rogi oraz wiele mniejszych jezior wytopiskowych tzw. „oczek”. Stanowią one zasadniczy element krajobrazowy omawianego obszaru.

Mniejsze ciek wodne mają przebieg uzależniony od jednego zagłębienia bezodpływowego do drugiego. W większości są one regulowane przez człowieka, który usiłował i usiłuje osuszyć liczne oczka, torfowiska oraz podmokłe łąki. Dominującym ciekem całej sieci wodnej omawianego obszaru jest **Lubniewka**, długości ok. 27 km. Lubniewka jako ciek typu nizinnego charakteryzuje się bardzo wyrównaną gospodarką wodną. Zawdzięcza to jeziorom Lubniewsko, Lubiąż i Krajnik, które odgrywają rolę zbiorników retencyjnych.

Ogromny wpływ na retencję wód Lubniewki ma działalność człowieka, który wykorzystując spadek rynny między jeziorami Lubiąż i Krajnik oraz poniżej jeziora Krajnik zbudował trzy jazy o wysokości 2,8 m, 1,5 m i 1,0 m. W przeszłości spiętrzenia wody wykorzystywano do napędu kół młyńskich (niegdyś w pobliżu Lubniewic były trzy młyny). Dzisiaj wykorzystuje się je do regulacji wody w dolinie Lubniewki. Maksymalny przepływ wód przy otwartym jazie wynosi około 12,8m³/sek. Średni przepływ przy zamkniętych jazach wynosi 0,7 m³/sek. Dla utrzymania prawidłowej gospodarki wodnej powinien on wynosić 0,4 m³/sek., wówczas stan wód utrzymywać się będzie na jednakowym poziomie.

Kolejnym czynnikiem regulującym stan wód Lubniewki jest szata roślin w postaci ogromnych kompleksów leśnych, przez które przepływa.

Badania jakości wód Lubniewki prowadzone były w 2000 roku w miejscowości Rudnica – w 5,2 km biegu rzeki. Rzeka ta stanowi odbiornik ścieków z mechaniczno-biologicznej oczyszczalni w Lubniewicach. Stan czystości rzeki Lubniewki w poszczególnych grupach wskaźników przedstawiono w tabeli nr 6.

Tabela nr 6. Ocena stanu czystości rzeki Lubniewki w 2000 r. w poszczególnych grupach wskaźników – na podstawie badań wykonanych w ramach monitoringu regionalnego

Nazwa rzeki	Związki organiczne	Zasolenie	Zawiesina ogólna	Substancje biogenne	Metale Ciężkie	Substancje specyficzne	Stan biologiczny	Stan sanitarny	Ocena ogólna
Lubniewka	II	I	I	II	I	I	II	III	III

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze: *Stan środowiska w województwie lubuskim w 2000 roku*. Biblioteka Monitoringu Środowiska, Zielona Góra – Gorzów Wielkopolski. 2001, str. 59

Warto podkreślić, że o zaliczeniu wód Lubniewki do III klasy czystości decyduje jedynie nienajlepszy stan sanitarny rzeki, wiążący się z wykorzystaniem jej jako odbiornika ścieków. Pozostałe wskaźniki kształtując się na poziomie I-II klasy świadczą korzystnie o czystości wód Lubniewki. Niemniej po zmodernizowaniu oczyszczalni ścieków w Lubniewicach w 2005 roku można mieć pewność, że stan sanitarny ulegnie szybkiej poprawie.

Z wód powierzchniowych najważniejsze znaczenie mają akweny jeziorne, zaliczane do jezior polodowcowych.

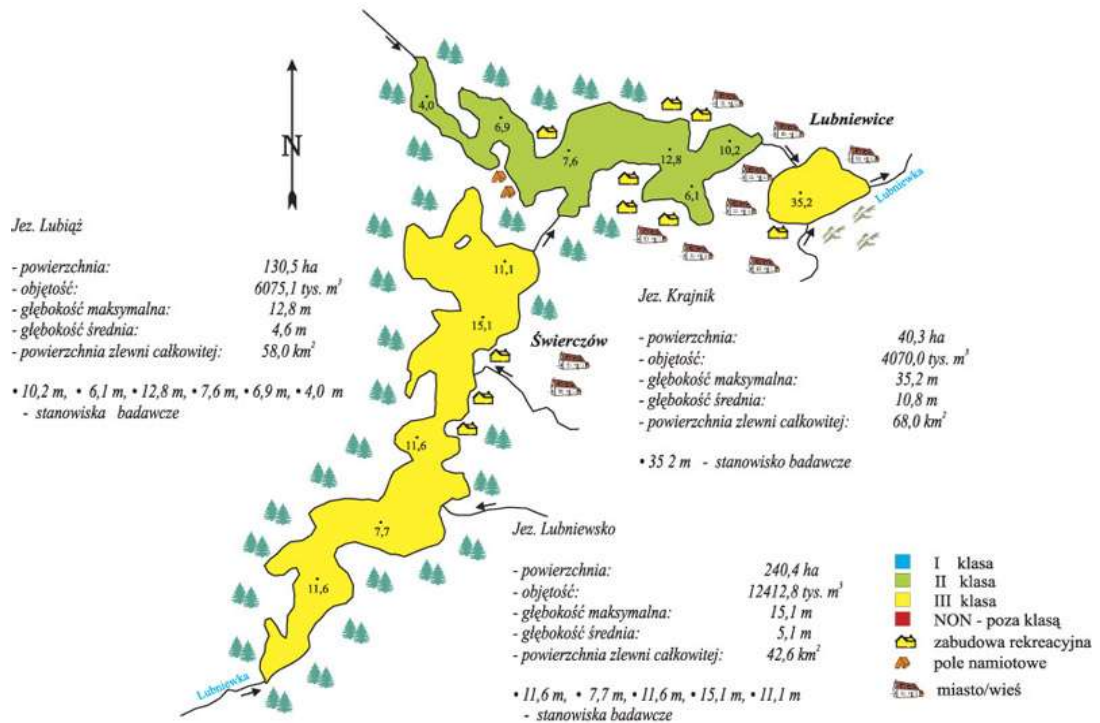
Największym zbiornikiem wodnym jest jezioro *Lubniewsko* (zwane także *Nakońskim* lub *Świerkowskim*) o powierzchni 240,4 ha, głębokości maks.- 15,1 m, długości maks.- 4865 m, szerokości maks.- 1100 m, długości linii brzegowej misy – 15100 m. Bezpośrednio przy jeziorze przebiega droga z Lubniewic do Jarnatowa, a w pobliżu wschodniego brzegu prowadzi droga z Lubniewic do Sulęcina. Obok przesmyku łączącego jeziora Lubniewsko i Lubiąż znajduje się leśne pole biwakowe. Jezioro o walorach żeglarskich, choć jeszcze w tym zakresie nie dość wykorzystywane.

Sumaryczna ocena stanu czystości wód jeziora dokonana według SOJJ wskazuje na III klasę. Pod względem sanitarnym jezioro odpowiadało wodom II klasy, nie miało to wpływu na wynik klasyfikacji.

Omawiane jezioro jest umiarkowanie podatne na degradację i znajduje się w II kategorii. Jak wynika z przeglądu wskaźników morfometrycznych, hydrograficznych

i zlewniowych najkorzystniej oddziałuje na jezioro położenie wśród lasów. Najmniej korzystna cecha jeziora to bardzo mały stopień stratyfikacji wód.

Począwszy od roku 1993, kiedy to przeprowadzono pierwsze badania jeziora zgodnie z SOJJ, do trzecich badań w 2003 r., jezioro utrzymuje III klasę czystości. Między kolejnymi badaniami zaszły korzystne zmiany w gospodarce ściekowej na terenie zlewni, w efekcie których zbiornik miał szansę na poprawę czystości. Jedyna zauważalna poprawa to spadek wskaźnika liczbowego decydującego o klasie czystości – od 2,93 w 1993 r., poprzez 2,87 w 1998 r. do 2,67 w roku 2003. Wieloletnie wprowadzanie ścieków do jeziora, przy jego nie najgłębszej misie, spowodowało trudno odwracalne zmiany.

Jezioro Lubniewsko jako zespół przyrodniczo-krajobrazowy wymaga szczególnej troski i dbałości m.in o właściwą gospodarkę wodno – ściekową w zlewni jeziora.

Jezioro **Lubiąż** jest związane z występującym na północ ostańcem wysoczyznowym, który zagroził drogę spływającym wodom ku północy tworząc naturalną zaporę.

Zgodnie z wymogami SOJJ jezioro Lubiąż zostało sklasyfikowane w II klasie czystości wód jeziorowych.

Jeziro charakteryzuje znaczna podatność na degradację odpowiadająca III kategorii. O takiej ocenie decydują analizowane wskaźniki morfometryczne, hydrograficzne i zlewniowe, przyjmujące w większości niekorzystne wartości.

Wpływająca do jeziora Lubniewka, zarówno wiosną, jak i latem, odpowiadała II klasie czystości wód płynących. Wiosną zdecydowało o tym

wyłącznie stężenie BZT₅, latem oprócz BZT₅, ChZT i miano coli. Bardzo niska wartość tlenu rozpuszczonego wiosną deklasyfikowała dopływ z jeziora Krzywego. Podwyższone do wartości klasy II były ponadto utlenialność i ChZT. Latem stwierdzono zły stan sanitarny dopływu – III klasa. Pozostałe wskaźniki nie przekraczały norm dla I klasy. Wypływająca z jeziora rzeka Lubniewka wiosną pod względem wskaźników fizyczno-chemicznych klasyfikowała się w II klasie czystości wód. Decydowało o tym wyłącznie stężenie ChZT. Latem zły stan sanitarny powodował zaliczenie jej do III klasy.

Jeziro Lubiąż jest przykładem jeziora, które na przestrzeni dziesięciu lat obejmujących trzy cykle badań, poprawiło stan czystości wraz ze zmianą klasy z III do II. Badania przeprowadzone w 1993 i 1998 roku klasyfikowały jezioro w III klasie. Jednakże wynik punktacji w 1998 roku był już niższy niż pięć lat wcześniej. Z porównania poszczególnych wskaźników wynikało, że spadły stężenia azotu

mineralnego, azotu całkowitego i fosforu całkowitego w warstwie powierzchniowej. Nieznacznie poprawiła się przezroczystość wód. Ostatnie badania z 2003 roku wykazały dalszą poprawę: wyraźnie zmalała produkcja biologiczna, zmniejszyły się jeszcze bardziej koncentracje związków azotowych. Tak więc podjęte przed ponad dziesięcioma laty działania porządkujące gospodarkę ściekową na terenie zlewni i w samych Lubniewicach (m. In. Odcięcie ścieków od jeziora) dało wymierne efekty.

Jezioro **Krajnik**, zwane też **Trzciniec** lub **Żurawie**, jest położone o 2,8 m poniżej poziomu jeziora Lubiąż. Jest to jezioro bardzo głębokie przy stosunkowo niedużej powierzchni. Charakterystyczną cechą tego jeziora jest jego budowa w kształcie „kotła” – mała powierzchnia i duża głębokość. Jest to jedno z najgłębszych jezior w województwie lubuskim. Wody jeziora Krajnik zasilane są przez ciek wypływający z oddalonego o 500 m jeziora Lubiąż. Ponadto zasilane jest też przez liczne źródła oraz cieki odprowadzające z pobliskich pól i łąk. Jezioro Krajnik ma słabo urozmaiconą linię brzegową.

Badania jeziora Krajnik przeprowadziła Delegatura WIOŚ w Gorzowie Wlkp. wiosną i latem 2003 roku.

W ogólnej klasyfikacji fizyczno-chemicznej jezioro Krajnik mieściło się w III klasie. Dobre warunki sanitarne nie miały wpływu na wynik klasyfikacji.

Omawiany zbiornik jest stosunkowo odporny na degradację i zaliczony został do II kategorii. Najbardziej korzystne są wskaźniki związane z misą jeziorną – znaczny procent stratyfikacji wód i niski stosunek powierzchni dna czynnego do objętości epilimnionu.

Jezioro badano wcześniej w 1993 i 1998 roku. W 1993 roku jezioro Krajnik odpowiadało II klasie czystości wód jeziorowych. Pięć lat później stwierdzono III klasę. Porównanie wskaźników wykazało znaczny wzrost stężenia biogenów w warstwie powierzchniowej, przyrost biomasy wyrażający się stężeniami chlorofilu na poziomie nieodpowiadającym normom. Poprawił się natomiast stan sanitarny jeziora. W roku 2003 w stosunku do roku 1998 stężenia azotu całkowitego i wartości przewodności elektrolitycznej wzrosły z poziomu klasy III do nieodpowiadających normom. Określająca klasę czystości ogólna wartość liczbowa wzrosła na przestrzeni dziesięciu lat z 2,27 (klasa II) do 3,07 (klasa III). Pod tym względem powiększyło w porównaniu do innych obszarów województwa lubuskiego charakteryzuje ją lepszy stan sanitarny. Wynika to z większej odporności ekosystemów rolnych i leśnych oraz mniejszej antropopresji. Położenie przestrzenne w oddaleniu od większych

koncentracji ludności i uciążliwego przemysłu oraz występowanie dużych kompleksów leśnych i jezior stwarza dobre warunki zamieszkania i wypoczynku. W obszarze gminy występują znaczne obszary biologicznie czynne funkcjonujące jako bank genów. Strukturę tych obszarów wyznaczają tzw. korytarze ekologiczne o dużym dynamizmie hydrosfery i związanych z nią ekosystemów i ekonów. Korytarze ekologiczne obejmują swoim zasięgiem strefy alimentacji wód. Występują jeziora o zlewniach rolniczych i rolniczo-leśnych, przepływowe z licznymi dopływami zasilanymi z terenów źródłiskowych. Charakterystyczna dla tych struktur jest duża otwartość na antropopresję powodującą w obszarach pogorszenie stanu sanitarnego wód i cieków oraz pogorszenie stanu atmosfery i podwyższone emisje (opad zanieczyszczeń).

Stan środowiska przyrodniczego w obszarze gminy jest zróżnicowany. Cechy i funkcjonowanie środowiska powodują, że w obszarach przylegających do sieci hydrograficznej jest ono mało odporne na degradację i presję. Dotyczy to w szczególności:

- środowiska wodnego,

- występowania erozji wodnej i wietrznej obszarów o zróżnicowanej rzeźbie terenu, czemu w większości przeciwdziałają zalesienia.

W obszarze gminy występuje lokalne zagrożenie środowiska związane z dużą presją w wyniku:

- rozwiniętego rybactwa z gospodarstwami stawowymi,
- spalania głównie paliw stałych w kotłowniach i gospodarstwach domowych,
- deponowania w środowisku gruntowym zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego z gospodarki wielkoobszarowej, którą charakteryzowała duża intensywność produkcji zwierzęcej i wykorzystywania środków chemicznych.

Pomimo zmniejszenia się tych oddziaływań, stan czystości jest niezadowalający (I-III klasa). Stan środowiska jest jednak lepszy niż w wielu obszarach województwa lubuskiego.

3.3. Wodociągi i kanalizacja

W gminie Lubniewice występuje lokalny system zaopatrzenia w wodę, stopień zwodociągowania jest wysoki i wynosi 99%. Długość rozdzielczej sieci wodociągowej wynosi ogółem 29,7 km, (w mieście 19,4 km, w obszarach wiejskich 10,3 km), w mieście 97 % ludności korzysta z wodociągów komunalnych:

- wodociąg komunalny grupowy obsługujący miasto i wsie Glisno i Jarnatów,
- ujęcia wody w Lubniewicach w tym w Osiedlach Świerczów i Trzcince oraz we wsiach Glisno i Jarnatów,
- miejscowe systemy zaopatrzenia w wodę występują w Osiedlu Świerczów oraz w osadzie Rogi (zakładowy).

Zużycie wody wynosi: 143,216 m³/rocznie, (w mieście 102,600 m³, na wsi 40,616 m³); na 1 mieszkańca wynosi ono ogółem 45,5 m³, (w mieście 51,3 m³, na wsi 40,66 m³). Gmina Lubniewice zużywa najmniej wody na jednego mieszkańca w całym powiecie sulęcińskim (60,1 l/d).

Potencjalne możliwości ujęcia wody dla miasta Lubniewice wynoszą 2160 m³/dobę.

W 2004 roku w ramach programu SAPARD gmina Lubniewice rozbudowała rurociąg tranzytowy przesyłający wodę z Lubniewic do Osiedla Świerczów, w którym była zlokalizowana istniejąca sieć wodociągowa. Rozbudowana sieć wodociągowa dosyłowa i rozdzielcza obejmuje teraz całość Osiedla Świerczów.

Gmina Lubniewice jest najlepiej zaopatrzoną w sieć kanalizacyjną gminą spośród wszystkich gmin powiatu sulęcińskiego, posiadająca 95% skanalizowania. Długość sieci kanalizacyjnej wynosi 22,7 km. W chwili obecnej nie podłączona jest do kanalizacji miejscowość Rogi, ze względu na dużą odległość od aglomeracji Lubniewic (planuje się budowę biobloku wraz z systemem kanalizacyjnym), Kolonia Lubniewice i nieliczne przysiółki.

W 2005 roku w ramach programu ZPORR zakończono modernizację mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Lubniewicach oraz budowę kanalizacji sanitarnej w Jarnatowie i Gliźnie. Stan techniczny, technologia i sposób oczyszczania ścieków były przestarzałe i kosztowne – stanowiło zagrożenie dla procesu skutecznego oczyszczania ścieków.

Poza efektami finansowymi projekt generuje efekty dla społeczeństwa i warunków gminy, przyczyniając się do poprawy warunków pracy i życia mieszkańców oraz zwiększając atrakcyjność terenów wiejskich dla inwestycji pozarolniczych. Nastąpi poprawa stanu środowiska, ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego. Nastąpi przyrost nieruchomości przyłączonych do gminnego systemu kanalizacyjnego, spadnie ilość zbiorników bezodpływowych

(szamb). Zmniejszy się obciążenie gospodarstw domowych kosztami oczyszczania ścieków z tytułu różnicy między sumarycznymi kosztami oczyszczania 1m³ ścieków dowożonych z szamb, a zrzucanych do kanalizacji zbiorczej.

3.4. Gospodarka odpadami

W gminie Lubniewice gospodarstwa indywidualne oraz wszystkie instytucje i zakłady mają obowiązek posiadania pojemników na odpady stałe. Neutralizacja ich odbywa się poza obszarem gminy. Aktualnie na terenie gminy gospodarką odpadami zajmują się następujące przedsiębiorstwa:

- Altvater Sulo Polska – Międzyrzecz,
- Zakład Usług Komunalnych – Sulęcín,
- Celowy Związek Gmin CZG-12 – Długoszyn,
- Zakład Gospodarki Komunalnej – Lubniewice.

Ze względu na indywidualne potrzeby, można wybrać wielkość pojemników oraz częstotliwość ich wywożenia. W gminie Lubniewice ok. 85 % mieszkańców posiada urządzenia do gromadzenia odpadów.

Na podstawie szacunków ilości wytwarzanych odpadów i ilości odpadów zbieranych, największą skutecznością zbiórki wśród wszystkich gmin powiatu w 2002 roku, zanotowano w gminie Lubniewice (99,8 %).

W czerwcu 1997 roku z inicjatywy władz samorządowych 12 gmin powstał Celowy Związek Gmin CZG-12. Obecnie w skład Związku wchodzi 13 gmin województwa lubuskiego i zachodniopomorskiego.

Program CZG-12 składa się z czterech płaszczyzn:

- prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów,
- prowadzenie edukacji ekologicznej,
- uruchomienie Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Długoszynie,
- rekultywacje starych nie spełniających norm składowisk gminnych.

Rokroczny wzrost odzysku surowców wtórnych (wzrost ilości zbieranych surowców oraz rodzajów segregowanych odpadów) osiągnięto poprzez prowadzenie od stycznia 1998 r. programu pilotażowego, który miał zmienić ludzkie przyzwyczajenia - wyrobić nawyki selekcjonowania odpadów.

Program polegał na wprowadzeniu worków do selektywnej zbiórki odpadów w wybranych sołectwach oraz rozstawieniu kolorowych pojemników w siedzibach gmin, na początku było to szkło i papier. W październiku CZG-12 poszerzył program o plastik. Od września 1998 r. prowadzona jest zbiórka makulatury w jednostkach organizacyjnych wytwarzających znaczne ilości tego surowca.

Od 2002 r. program zbiórki odpadów zbieranych selektywnie został poszerzony o kolejne miejscowości i instytucje obejmując akcją cały teren CZG-12. Wprowadzono pojemniki typu igloo o poj. 2,5 mł w zabudowie wielorodzinnej w siedzibach gmin, pojemniki typu 1100 l z różnokolorową klapą w miejscowościach pow. 300 mieszkańców, system wieszakowo-workowy w zabudowie jednorodzinnej, system zbiórki odpadów organicznych oparty o brązowe pojemniki różnej wielkości. Na terenach wiejskich proponowany proponuje się wdrożenie tzw. „systemu kompostownikow”.

Związek będąc w posiadaniu dobrego i w pełni funkcjonującego zaplecza technicznego w postaci Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Długoszynie, sukcesywnie poszerza program selektywnej zbiórki odpadów wprowadzając już wkrótce zbiórkę odpadów wielkogabarytowych i odpadów problemowych.

Wybudowany w Długoszynie międzygminny Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych (ZUOK) tworzy pełną infrastrukturę do unieszkodliwiania odpadów powstających na terenie całego Związku – jednolity dla gmin członkowskich system segregacji, zwózki, unieszkodliwiania i wtórnego zagospodarowania odpadów komunalnych.

Uroczystego rozruchu technologicznego Zakładu i uruchomienia linii do segregacji odpadów dokonał 23 września 2002 roku Pierwszy Radca Ambasady Unii Europejskiej w Polsce Pan John O'Rourke. Od 11 marca 2003 roku ZUOK w Długoszynie pracują pełnymi mocami technologicznymi. Elementy technologiczne

Zakładu (linia do segregacji odpadów, kompostownia kontenerowa, wiata na odpady wielkogabarytowe, boksy na odpady niebezpieczne, stacja do przeróbki gruzu) łącznie z nowoczesną kwaterą składowiska – w pełni odpowiadają najsurowszym kryterium oceny ochrony środowiska. Całkowita ilość odpadów powstająca na obszarze działania Zakładu wynosi 43 000 ton.

CZG-12 zajmują się także rekultywacją starych niespełniających norm składowisk gminnych. Do tej pory zamknięto 12. wysypisk gminnych i zrekultywowano 7. z nich, m.in. wysypisko położone między Lubniewicami a Glisnem.

3.5. Powierzchnia ziemi oraz gleby – charakterystyka i stan ich zanieczyszczenia

Glebowym wyznacznikiem produkcji na terenie gminy Lubniewice są kompleksy rolne:

- **Kompleks pszenny dobry**, występujący na glebach bielcowych wytworzonych z glin morenowych. Są to gleby słabo wyługowane. Występują na południe od Jarnatowa i na północny-zachód od jeziora Lubniewsko, w obrębie gospodarstwa Suszyce, na wschód i południe od Glisna oraz w obrębie Trzciniec. Zaliczamy go do III a i III b klasy bonitacyjnej.
- **Kompleks pszenny wadliwy** obejmuje typy gleb w klasie III b, IV a i IV b narażonych na przesuszenie. Zasadniczo występują w obrębie kompleksu poprzedniego.
- **Kompleks żytni (żytnio-ziemniaczany) bardzo dobry**, zwany często **kompleksem pszenno-żytnim**. Występuje na glebach lżejszych, wytworzonych na piaskach gliniastych. Obejmuje południowe rejony gminy, oraz Jarnatów i Trzciniec. Występuje w klasie III a, III b i IV a.
- **Kompleks żytni (żytnio-ziemniaczany) dobry**, powiązany z glebami wykształconymi na piaskach gliniastych. Występuje w klasie bonitacyjnej III b, IV a i IV b. Obejmuje obszar wysoczyzny.
- **Kompleks żytni (żytnio-ziemniaczany) słaby**, IV b i V klasa bonitacyjna. Występuje na bielicach lekkich naglinowych i napiaskowych. Występuje w dolinach rzek i rynien.
- **Kompleks żytni (żytnio-lubinowy) bardzo słaby**. Są to gleby bielcowe lekkie

powstałe na piaskach luźnych. Występują w V i VI klasie bonitacyjnej. Są to obszary, na których występują kompleksy leśne północnej i północno-wschodniej części gminy.

- **Kompleks zbożowo-pastewny.** Są to gleby narażone na nadmierne uwilgotnienie, należy do kolas bonitacyjnych III b, IV a i IV b. Obejmuje torfy występujące w dolinach rzek i rynien oraz w zagłębieniach bezodpływowych.

Większość gleb gminy Lubniewice należy do gleb słabych, które powstały na glebach poleśnych. Udział poszczególnych gruntów w klasach bonitacyjnych obrazuje tabela nr 3.

Tabela nr 7. Udział poszczególnych gruntów w gminie Lubniewice w klasach bonitacyjnych – wykaz na dzień 31.12.2005 r.:

PRZEZNACZENIE GRUNTÓW	POW. (W HA)	KLASY BONITACYJNE								
		I	II	III a	III b	IV a	IV b	V	VI	VI z
grunty orne	2632	-	7	157	272	732	630	663	171	-
sady	3	-	-	-	-	1	1	1	-	-
łąki	187	-	1	11	-	86	-	69	20	-
pastwiska	95	-	-	4	-	21	-	48	22	-
RAZEM	2917	-	8	172	272	840	631	781	213	-

Źródło: opracowano na podstawie danych uzyskanych w Urzędzie Miejskim w Lubniewicach.

Z powyższej tabeli widać, że w gminie Lubniewice gleby klasy I nie występują, natomiast gruntów klasy II jest niewiele. Przeważają gleby średnie i słabe (klasy IV i V). Gmina Lubniewice posiada najmniej gruntów klasy VI spośród wszystkich gmin powiatu sulęcińskiego.

Sposób rolniczego zagospodarowania gleb warunkuje jakość gleb. Ponieważ w gminie Lubniewice przeważają gleby średnie (klasy IV) i słabe (klasy V i VI), stąd dominuje rolnicze i leśne zagospodarowanie gruntów. Bardzo słabo natomiast rozwinięte jest ogrodnictwo i sadownictwo, które ze względu na charakter i potrzeby gminy powinny być podstawowymi. Istnieją tylko trzy sady o łącznej powierzchni 3 ha, nasadzone jabłonią. W produkcji ogrodniczej dominują gruntowe uprawy warzyw dla zaspokojenia miejscowych potrzeb, oraz nieliczne uprawy foliowe. Natomiast nie występują uprawy pod szkłem.

Wśród potencjalnych zagrożeń gleb na terenie gminy Lubniewice należy wymienić:

- zły stan utrzymania systemu melioracji podstawowej i szczegółowej,
- zanieczyszczenia gleb związane z gospodarką rolną,

- zagrożenie erozją wietrzną i wodną.

3.6. Hałas – charakterystyka szlaków komunikacyjnych i stan zanieczyszczenia środowiska hałasem

Sieć lokalną transportu drogowego tworzą drogi gminne, głównie gruntowe. Zapewniają uzupełniające powiązania w funkcjonowaniu struktury społeczno-gospodarczej gminy.

Podstawowy system powiązań drogowych gminy oparty jest na układzie dróg ponadlokalnych. Należą do nich drogi (według danych uzyskanych w Powiatowym Zarządzie Dróg w Sulęcinie):

- krajowe:
 - nr 22 zapewniająca powiązanie Kostrzyna z Gorzowem Wlkp., poprzez Płońsk, Lemierzyce, Krzeszyce, Wałdowice, Bolemin,
 - nr 24 zapewniająca połączenie ze Skwierzyna, Międzychodem, Poznaniem;
- wojewódzkie:
 - nr 136 relacji: Wałdowice, Lubniewice, Glisno, Wędrzyn,
 - nr 137 zapewniająca połączenie z Sulęcinem i Międzyrzeczem;
- powiatowe:
 - F1279 relacji: Kołczyn - Brzozowa - Rogi,
 - F1295 relacji: Lubniewice - Bledzew - Skwierzyna,
 - F1297 relacji: Miechów - Lubniewice,
 - F1271 relacji: Glisno - Grochowo,
 - F1296 relacji: Osiedle Trzcince - Lubniewice,
 - F1273 relacji: droga przez Osiedle Świerczów,
 - F1272 relacji: Lubniewice - Glisno - Trzemeszno Lubuskie,
 - F1277 relacji: Glisno - Dębowiec - Nowa Wieś

Droga nr F1277 oraz drogi nr: F1272 i F1273 (częściowo) mają nawierzchnie brukowe, pozostałe w większości asfaltowe. Ograniczenia dla ruchu na drodze wojewódzkiej nr 136 występują w Lubniewicach.

Niekorzystne trendy występują w zakresie hałasu drogowego, coraz większe tereny są zagrożone akustycznie przez ruch samochodowy.

Jeśli chodzi o pomiar hałasu na terenie gminy Lubniewice, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze nie przeprowadzał badań w

ramach monitoringu szczególnej uciążliwości hałasu komunikacyjnego. Wynika to przede wszystkim z braku ważnych szlaków komunikacyjnych i niedużego natężenia ruchu.

W ostatnich latach obserwuje się korzystne zmiany w zakresie emisji hałasu przemysłowego. Prowadzone od szeregu lat działania przynoszą efekty w postaci coraz to mniejszej liczby zakładów emitujących hałas o poziomach ponadnormatywnych.

Według danych WIOŚ w gminie Lubniewice, jak również w powiecie sulęcińskim nie prowadzono pomiarów hałasu przemysłowego. Generalnie jednak hałas może być uciążliwy na terenie (jednak w granicach obiektu), na którym skupiona jest większość zakładów przemysłowych. W gminie jednak jest ich niewielka ilość.

4. Podstawowe działania w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy Lubniewice

4.1. Ochrona przyrody i krajobrazu

Ochrona przyrody oznacza zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów i składników przyrody, a w szczególności dziko występujących roślin i zwierząt oraz kompleksów przyrodniczych i ekosystemów. Ochrona przyrody ma na celu:

- utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów,
- zachowanie różnorodności gatunkowej,
- zachowanie dziedzictwa geologicznego,
- zapewnienie ciągłości gatunków i ekosystemów,
- kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody.

Polityka ekologiczna państwa w dziedzinie ochrony przyrody ma na celu utrzymanie na odpowiednim poziomie krajowej różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz zwiększenie powierzchni obszarów chronionych prawie do ok. 1/3 terytorium kraju. Ochrona bioróżnorodności związana jest z ochroną zasobów przyrody, niezależnie od formalnego statusu ochronnego tych terenów i sposobu ich użytkowania.

Obszary i obiekty prawnie chronione

Poznanie zasobów przyrodniczych regionu jest niezbędnym warunkiem do określenia kierunków i form jego ochrony. Dotychczasowy stan poznania środowiska przyrodniczego gminy Lubniewice należy uznać za niewystarczający, jak do tej pory nie przeprowadzono inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej.

Potrzeba inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej gminy wynika z zapisów Programu Wykonawczego do II PEP, który wskazuje na konieczność wsparcia prac badawczych dotyczących stanu polskiej przyrody i bioróżnorodności oraz rozpoznania zagrożeń różnorodności biologicznej. Celem prac inwentaryzacyjnych jest dostarczenie informacji o środowisku przyrodniczym dla prac planistycznych (plany zagospodarowania przestrzennego), a jednocześnie rozpoznanie walorów środowiska. Uzyskane w ten sposób dane będą stanowić podstawę objęcia ochroną obszarów i obiektów o wysokich walorach przyrodniczych. Opracowania

inwentaryzacyjne stanowić będą również cenną pomoc w kształtowaniu podstaw świadomości ekologicznej społeczności lokalnej.

Na terenie m.in. gminy Lubniewice planowane jest założenie rezerwatu „Jary Lubniewicko-Sulęcińskie”. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska w Warszawie z udziałem miejscowych przyrodników, opracowała dokumentację przyrodniczą dla projektowanego rezerwatu "Jary Lubniewicko-Sulęcińskie", który obejmować ma południową część "Uroczyska Lubniewice". Rezerwat docelowo obejmie południową część jeziora Lubniewsko wraz z przyległym kompleksem leśnym. Wskazaniem dla jego ochrony jest zachowanie terenu o unikalnej na niżu rzeźbie i obecnej tam flory i fauny.

Kierunki działań gminy Lubniewice:

- przeprowadzenie inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej,
- bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych,
- eksponowanie zabytków i ciekawych miejsc pod względem architektonicznym i krajobrazowym.

System zieleni terenów zabudowanych

Zagadnienie zieleni miejskiej dotyczy miasta Lubniewice, gdzie występują dwa parki miejskie oraz dwa parki przypałacowe.

Ważnym elementem zieleni w mieście są ogrody przydomowe i działkowe. Działkowcy w gminie Lubniewice gospodarują powierzchnie 9,40 ha. Tereny zieleni w mieście są zlokalizowane nierównomiernie, ich lokalizacja jest wynikiem naturalnych uwarunkowań krajobrazu, a nierozwijanych funkcji mieszkaniowych i usługowych.

W mieście zwiększona powinna zostać liczba kompleksów zieleni szczególnie w strefach najintensywniejszej zabudowy mieszkaniowej, liczba klombów i systemów zieleni niskiej. Przyczyni się to do poprawy istniejącego stanu zieleni miejskiej.

Rozbudowany ekosystem miasta będzie charakteryzował się odpowiednią jakością, różnorodnością oraz właściwościami buforującymi inne ujemne działania antropogeniczne.

Gmina Lubniewice w swoich zasobach posiada 3 parki wiejskie, które swego czasu stanowiły integralną część założeń pałacowo-parkowych. Zachowały się często tylko ich fragmenty, a te są zaniedbane, zarosnięte i ulegają dalszej dewastacji. Jako

cenne elementy przyrodnicze i krajobrazowe parki wiejskie powinny być systematycznie odrestaurowywane. Ponieważ na ich terenie występują obok gatunków krajowych często ciekawe gatunki drzew obcego pochodzenia niektóre parki wiejskie warto byłoby włączyć do sieci szlaków rowerowych i ścieżek przyrodniczych.

Wskazane jest wykorzystywanie funkcji krajobrazowych zadrzewień zapewniających przesłanianie obiektów dysharmonijnych w „otwartym krajobrazie” np.: budynków, których przekształcenie nie jest zasadne ze względów funkcjonalnych i ekonomicznych.

Kierunki działań:

- modernizacja układu zieleni parkowej,
- powiększenie powierzchni zieleni miejskiej i wiejskiej,
- restauracja parków wiejskich.

Krajobraz rolniczy i tereny turystyczne

Polityka ekologiczna państwa zakłada wsparcie tradycyjnych praktyk gospodarczych na obszarach wiejskich oraz rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego (wspieranie form rolnictwa stosującego metody produkcji nienaruszające równowagi przyrodniczej) oraz działań na rzecz utrzymania tradycyjnego urozmaiconego krajobrazu rolniczego.

Nadchodzące lata będą się charakteryzowały na obszarach rolniczych gminy:

- wzrostem intensywności rolnictwa,
- zwiększaniem się liczby dużych, towarowych, wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych,
- rozwojem małych gospodarstw jako gospodarstw ekologicznych,
- rozwojem gospodarstw agroturystycznych,
- rozwojem bazy turystycznej i agroturystycznej,
- rozwojem infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.

Taki kierunek rozwoju gminy może mieć istotny wpływ na jego walory przyrodnicze, ich degradację i przekształcanie.

Dla gminy Lubniewice zakłada się w dalszych latach wsparcie rozwoju agroturystyki i ekoturystyki. Ważnym zadaniem będzie zapewnienie warunków do ochrony zasobów przyrodniczych, walorów kulturowych i krajobrazowych, przy

jednoczesnym zapewnieniu możliwości wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców i turystów. Na terenach tych rekreacja i turystyka będą przebiegały w sposób zorganizowany, a obiekty będą spełniały wymogi ochrony środowiska.

Kierunki działań gminy:

- rozwój tradycyjnych form gospodarowania (rolnictwo ekologiczne, ekoturystyka, agroturystyka), które będą sprzyjały zachowaniu trwałości zasobów przyrodniczych gminy,
- w stosunku do nowo powstających obiektów turystycznych i rekreacyjnych przestrzeganie wymagań ochrony środowiska,
- ochrona obiektów cennych przyrodniczo oraz zapewnienie do nich selektywnego dostępu; ochrona tych terenów przed zainwestowaniem i tzw. dzikim zagospodarowaniem,
- dalsza budowa i rozwój ścieżek rowerowych.

Edukacja ekologiczna

Teren gminy Lubniewice charakteryzuje się wysokimi walorami turystycznymi. Sprzyjające warunki do branży turystyki i rekreacji stanowią jednocześnie największe zagrożenie dla tych obszarów. Kolejnym zagrożeniem jest gospodarka rolna i związane z nią sploty powierzchniowe substancji biogenych.

Ważnym zadaniem będzie zapewnienie możliwości mieszkania, pracy oraz wypoczynku i rekreacji mieszkańcom gminy przy jednoczesnym zabezpieczeniu warunków dla właściwej ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych poprzez odpowiednie udostępnianie obiektów i obszarów chronionych oraz wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody. Gmina Lubniewice jako jedyna w powiecie sulęcińskim ma w planie utworzenie ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych.

Rozwijanie edukacji i wymiany informacji w celu podnoszenia społecznej świadomości celów i potrzeb w dziedzinie ochrony przyrody i bioróżnorodności, a także związanych z działaniami w tej sferze nie tylko kosztów, ale również korzyści jest jednym z zadań określonych w programie wykonawczym do II PEP.

Kierunki działań gminy:

- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży szkolnej ,
- promowanie istniejących form ochrony przyrody i miejsc cennych przyrodniczo,

- rozwój systemu ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych.

4.2. Ochrona zasobów leśnych

Realizacja celów ochrony przyrody powinna w szczególności dotyczyć ekosystemów leśnych, będących ostatnimi wielkopowierzchniowymi ekosystemami o stosunkowo znacznym stopniu naturalności.

Na przestrzeni lat, las przestał być wyłącznie baza surowca drzewnego, zwierzyny, grzybów i owoców leśnych. Szczególnego znaczenia zaczęły nabierać pozaprodukcyjne funkcje lasu, takie jak: wpływ lasu na mikroklimat, warunki glebowe, stosunki wodne, kształtowanie równowagi biologicznej, kształtowanie krajobrazu, warunki wypoczynku i rekreacji człowieka.

Nadleśnictwo Lubniewice czyni wysiłki w celu poprawy stanu środowiska leśnego, realizuje m.in.:

- prace glebowo-siedliskowe, na podstawie których zostanie przeprowadzona nowoczesna inwentaryzacja urządzeniowa badająca stan lasu i stopień zgodności biocenozy z biotopem,
- budowę zbiornika małej retencji na rzece Lubniewce, dzięki czemu nastąpi podniesienie wody gruntowej zgodnie z siedliskowym typem lasu i ograniczenie procesów erozyjnych,
- przebudowę litych drzewostanów sosnowych występujących na żyzniejszych siedliskach BMśw na drzewostany mieszane,
- udoskonaloną ogniskowo-kompleksową metodę biologicznej ochrony lasu poprzez wprowadzenie punktowego urozmaicenia struktury sztucznych ekosystemów,
- zakładanie stref ekotonowych w celu utworzenia strefy przejściowej, łagodzącej skutki.

Ponadto Nadleśnictwo Skwierzyna wystąpiło do Rady Miasta i Gminy Lubniewice z projektem uznania lasów położonych w Nadleśnictwie Skwierzyna i obrębie gminy za ochronne, o łącznej powierzchni 110 ha. Wniosek ten został pozytywnie zaopiniowany i przyjęty uchwałą Rady Miejskiej we wrześniu 2005 roku.

Należy również wprowadzać dolesienia i zwiększać lesistości istniejących kompleksów leśnych w obszarach rolnych o najniższej wartości rolniczej.

Zasadne są zalesienia ze względów ekologicznych: poprawa struktury gatunkowej, funkcje ochronne, powiązania kompleksów, ograniczające uciążliwe oddziaływanie. Zalesienia w obszarach łąk śródpolnych i nieużytków stanowiących bazę dla różnorodności biologicznej nie są wskazane.

Celowe jest stopniowe nadawanie statusów ochronnych lasom w korytarzach ekologicznych.

Kierunki działań gminy Lubniewice dotyczące ochrony zasobów leśnych:

- lokalizacja zalesień i zadrzewień w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- systematyczne zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo (zgodnie z ustawą),
- stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkody przemysłowe, degradacja),
- zwiększenie różnorodności gatunkowej lasów i bieżąca ochrona istniejących kompleksów leśnych,
- edukacja ekologiczna w zakresie wzbogacania i racjonalnego użytkowania zasobów leśnych (zwiększenie różnorodności gatunkowej szczególnie w nasadzeniach porolnych).

4.3. Ochrona zasobów glebowych

Racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym, powinno polegać na:

- zagospodarowaniu gleb w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacyjnej,
- lepszym dostosowaniu do naturalnego, biologicznego potencjału gleb, formy ich zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji.

Jednym z celów szczegółowych w „Programie Ochrony Środowiska dla gminy Lubniewice” będzie podwyższenie poziomu wykształcenia oraz podnoszenie świadomości ekologicznej. W ramach tych działań w pierwszej kolejności prowadzone będą działania z zakresu edukacji ekologicznej rolników, mające na celu uświadomienie konsekwencji nieprawidłowej gospodarki rolnej i wskazanie właściwych rozwiązań.

Znaczącej poprawie ulegnie świadomość ekologiczna mieszkańców. Marginalizacji ulegnie zjawisko dzikich wysypisk, wypalania łąk i ściernisk, wprowadzania ścieków do gruntów, wyrzucania odpadów.

Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa spowoduje, że coraz silniej popierane będzie rolnictwo ekologiczne. Szczególnie na obszarach o cennych walorach przyrodniczych i w ich bezpośrednim sąsiedztwie.

Dla utrzymania optymalnego uwilgocenia gleby i prawidłowego systemu odwadniania konieczne będzie utrzymanie urządzeń melioracyjnych, rowów i drenażu w dobrym stanie. Eksploatacja tych systemów powinna polegać na regulacji odpływu wód i możliwie długim utrzymaniu zasobów wody w profilu glebowym. Na terenie powiatu realizowany jest „Program odbudowy melioracji szczegółowych z udrożnieniem odpływów na gruntach ANRSP Oddział Terenowy w Gorzowie Wlkp. położonych na terenie powiatu sulęcińskiego”. Długość przewidywanych do odbudowy rowów wynosi 205.420 mb, co pozwoli na uaktywnienie 2.258 ha gruntów.

Polityka ochrony gleb będzie również uwzględniać działania zapobiegające procesom erozji. Erozja wietrzna jest typowa dla otwartych przestrzeni rolnych, dlatego niezbędne będzie stosowanie zadrzewień i zakrzaceń śródpolnych oraz podobnie, jak przy zapobieganiu erozji wodnej stałe utrzymanie gleby pod pokrywą roślinną. Również koncepcja rolnictwa ekologicznego obejmuje szereg działań w zakresie kształtowania struktury krajobrazu rolniczego, w tym zwłaszcza tworzenie barier biogeochemicznych przeciwdziałających procesom erozji wietrznej i wodnej, wzmagających retencję i stymulujących małe obiegi wody w agrosystemach, jak również eliminujących zanieczyszczenia chemiczne z wód gruntowych oraz wzbogacających zasoby biologiczne obszarów rolniczych.

Grunty wyłączone z użytkowania rolniczego i gleby zdegradowane na obszarach rolniczych będą zalesiane lub zagospodarowywane poprzez przeznaczenie ich na plantacje choinek, szkółki roślin ozdobnych, itp.

Kierunki działań gminy Lubniewice:

- wsparcie rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- wdrażanie edukacji ekologicznej wśród rolników,
- ochrona gleb przed degradacją i rekultywacja gleb zdegradowanych,
- racjonalne zużycie środków ochrony roślin i nawozów,

- ochrona gleb przed negatywnym wpływem transportu i infrastruktury transportowej.

4.4. Powietrze atmosferyczne

W krajach Unii Europejskiej kompleksową regulację w tej dziedzinie stanowi tzw. dyrektywa ramowa w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza w otoczeniu - 96/62/EC. Określa ona podstawowe ramy prawne, w tym ujednoczone metody i kryteria oceny jakości powietrza i jest uzupełniana licznymi pochodnymi aktami prawnymi.

Z kolei „systematyczna poprawa jakości powietrza” jest zgodna z celem zdefiniowanym w dokumencie „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010” (*poprawa stanu zanieczyszczenia powietrza oraz uzyskanie norm emisyjnych, wymaganych przez przepisy Unii Europejskiej*) oraz z zadaniami określonymi w "Strategii rozwoju województwa lubuskiego" w ramach osi strategii *Efektywne wykorzystanie zasobów środowiska - zadanie: dalsze ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i wdrożenie europejskich norm ochrony środowiska.*

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze opracował „Ocenę poziomów substancji w powietrzu oraz wyniki klasyfikacji stref województwa lubuskiego za 2002 rok”. Podstawą do sporządzenia „Oceny....” były wyniki ze stacji pomiarowych z terenu województwa lubuskiego.

Celem corocznie sporządzanej oceny jest:

- dokonanie klasyfikacji stref w oparciu o przyjęte kryteria (dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu, poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji określony w rozporządzeniach),
- uzyskanie informacji o przestrzennych rozkładach zanieczyszczeń na obszarach aglomeracji lub innych stref, dzięki czemu zostaną wskazane obszary wymagające podjęcia działań na rzecz poprawy jakości powietrza,
- wskazanie prawdopodobnych przyczyn występowania ponadnormatywnych stężeń zanieczyszczeń w określonych rejonach,
- wskazanie potrzeb w zakresie wzmocnienia istniejącego systemu monitoringu.

Wyniki klasyfikacji wskazują na nie przekraczania na terenie strefy sulęcińskiej, w której znajduje się gmina Lubniewice, wartości dopuszczalnej

poziomów substancji w powietrzu (klasa strefy A) w 2002 roku. W związku, z czym wymagane działania mają polegać jedynie na utrzymaniu jakości powietrza w strefie na tym samym lub lepszym poziomie. Tym samym na terenie tej strefy nie stwierdzono potrzeby opracowywania programów ochrony powietrza.

Docelowo system zaopatrzenia ludności gminy w ciepło ma być oparty o centralizację systemu ciepłowniczego, wykorzystanie lokalnych źródeł i zasobów paliw (w tym biopaliw) oraz szczególnie w mieście, podłączenie jak największej liczby mieszkańców do sieci gazowej.

W celu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń planuje się w najbliższych latach termomodernizację obiektów i systemów zasilania ciepłego poszczególnych jednostek gminy. W 2005 zmodernizowano system grzewczy, kotłownie węglowe zastąpiono gazowymi na dwóch osiedlach w Lubniewicach (6 bloków), takie plany dotyczą również wszystkich budynków administrowanych przez gminę. Poza tym w Zespole Szkół Samorządowych zamontowanie pomp ciepła i kolektorów słonecznych.

Na terenach wiejskich, gdzie względy ekonomiczne ograniczają rozwój gazyfikacji i sieci ciepłowniczej w znaczącym stopniu wykorzystywane będą lokalne zasoby energii odnawialnej (uprawa wierzby energetycznej) i wprowadzane takie źródła energii jak gaz i olej (wymieniona kotłownia węglowa na olejową w budynku po byłej szkole Podstawowej w Gliźnie – obecnie przedszkole i świetlica wiejska). Ponadto coraz więcej gospodarstw domowych instaluje piece na odpady z drewna, typu trociny, palety, brykiety.

Poza emisją zanieczyszczeń typowych przy spalaniu tradycyjnych paliw, duży problem stanowi spalanie w paleniskach domowych i lokalnych kotłowniach materiałów takich jak opakowania z powłoką aluminiową, butelki PET, powodujących emisję substancji szkodliwych do atmosfery.

W związku z tym w gminie Lubniewice planuje się restrukturyzację systemu w oparciu o paliwa gazowe i olej opałowy, co ma być połączone z utrzymaniem małych kotłowni domowych z uwagi na niewielką ilość wielorodzinnej zabudowy w mieście i obszarach wiejskich. Ponadto występują tu możliwości zaopatrzenia budynków w energię ciepłą poprzez:

- energię elektryczną z krajowej sieci przesyłu,

- gaz przewodowy w Lubniewicach i Gliźnie (docelowo), gaz płynny i olej opałowy (przejściowo w Lubniewicach i Gliźnie) oraz w pozostałych obszarach wiejskich.

Kierunki działań gminy Lubniewice:

- opracowanie programu termomodernizacji małych obiektów ze zmianą nośnika ciepła na bardziej ekologiczne z możliwością ubiegania się o środki UE,
- dalsza gazyfikacja gminy,
- wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii (biogaz, lasy),
- upowszechnianie przyjaznego środowiska budownictwa poprzez stosowanie materiałów energooszczędnych.

Emisja ze źródeł komunikacyjnych nie stanowi zagrożenia na terenie gminy Lubniewice z powodu braku ważnych szlaków drogowych oraz małego natężenia ruchu.

Kierunki działań gminy Lubniewice dotyczące emisji komunikacyjnej:

- ograniczenie ruchu docelowego na obszarze miasta i obszarach najcenniejszych przyrodniczo (również ochrona korytarzy ekologicznych),
- egzekwowanie reżimów emisji spalin przez użytkowników pojazdów,
- bieżąca modernizacja dróg,
- wsparcie budowy infrastruktury rowerowej; budowa nowych tras rowerowych,
- edukacja ekologiczna mieszkańców na temat proekologicznych zachowań w zakresie korzystania ze środków transportu.

W gminie Lubniewice, gdzie rozwija się głównie turystyka i rekreacja nie ma dużych zakładów przemysłowych z wyjątkiem Zakładu Przemysłu Drzewnego „Lubdrew”. Stąd emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z terenu nie jest duża. W prawie wspólnotowym wymagania dotyczące jakości urządzeń ochronnych powiązane są ściśle z problematyką dopuszczalnej emisji – emisja jest dopuszczalna, gdy nie można jej zlikwidować lub ograniczyć mimo zastosowania najlepszej dostępnej techniki (BAT / Best Available Techniques).

Istotne będzie także podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz ochrony środowiska, w tym redukcji emisji przemysłowej poprzez upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego zgodnych z międzynarodowymi normami. Oprócz działań prewencyjnych, będących działaniami priorytetowymi w zakresie ochrony powietrza, będą podejmowane, zwłaszcza w

perspektywie krótkoterminowej, działania likwidujące efekty „końca rury”. Ponadto ważne jest instalowanie urządzeń redukujących zanieczyszczenia, w szczególności dotyczy to przemysłu drzewnego.

Kierunki działań dotyczące emisji przemysłowej:

- podejmowanie dobrowolnych działań na rzecz „czystszej” i bardziej przyjaznej środowisku produkcji,
- wdrażanie nowoczesnych technologii, przyjaznych środowisku (BAT),
- modernizacja procesów technologicznych (hermetyzacja i automatyzacja),
- instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstałych w procesach technologicznych oraz poprawa sprawności obecnie funkcjonujących urządzeń,
- wprowadzanie i wdrożenie zintegrowanych pozwoleń w zakładach znajdujących się na liście instalacji IPPC,
- wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (ISO 14000).

4.5. Gospodarka wodno-ściekowa

Ustawa Prawo Wodne jest najważniejsza z punktu widzenia ochrony wód. Ustawa ta ostatecznie wprowadza i reguluje zasady zlewniowego zarządzania gospodarką wodną.

Wprowadzenie regionów zlewniowych jest zgodne z duchem i literą prawa przepisów Unii Europejskiej, a w szczególności Ramową Dyrektywą Wodną oraz dyrektywami:

- dotyczącymi zintegrowanej ochrony przed zanieczyszczeniem,
- w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych,
- w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami, pochodzącymi ze źródeł rolniczych,
- w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego.

Zgodnie z zapisami Prawa Wodnego, mówiąc o jakości użytkowej wód należy rozumieć:

- wody powierzchniowe i podziemne, które są lub mogą być wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia,
- wody powierzchniowe wykorzystywane do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli,

- wody powierzchniowe przeznaczone do bytowania ryb, skorupiaków i mięczaków lub innych organizmów w warunkach naturalnych oraz umożliwiających migracje ryb.

Ochrona jakości wód podziemnych

Zwiększenie skuteczności ochrony jakości wód podziemnych ma na celu zmniejszenie przenikania zanieczyszczeń z powierzchni ziemi do warstw wodonośnych. Duże znaczenie będzie mieć zapewnienie właściwej ochrony wód w strefach szczególnie wrażliwych, a więc tam gdzie podatność na ich zanieczyszczenie jest największa. Do osiągnięcia tego celu konieczne jest uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wszelkich informacji bieżących oraz prognoz dotyczących oddziaływania na środowisko wodne projektowanej zabudowy i wszelkich obiektów, a także obszarów funkcjonalnych na terenie gminy. Sporządzenie na ich podstawie projektów stref ochronnych, a następnie odpowiednie ich wdrożenie da możliwość sprawowania dostatecznej kontroli nad procesami migracji zanieczyszczeń i tym samym ograniczy degradację wód. Głównymi czynnikami, które powinny być brane pod uwagę są parametry hydrogeologiczne, takie jak, głębokość występowania zwierciadła wód podziemnych, litologia i zdolności filtracyjne warstwy wodonośnej, rodzaj i miąższość warstwy glebowej, topografia, a także dane na temat istniejących już obiektów mogących zagrażać jakości wód (magazyny substancji niebezpiecznych i trasy ich przewozu, składowiska odpadów, stacje paliw) oraz urządzeń lub miejsc związanych z pozyskiwaniem wody (ujęcia), a także zbiorników i cieków powierzchniowych.

Istotnym źródłem zanieczyszczenia zwłaszcza wód podziemnych są spływy obszarowe oraz przedostawanie się zanieczyszczeń z nieszczelnych szamb, ścieki przedostające się z nieszczelnej kanalizacji, bądź zanieczyszczenia migrujące ze składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych oraz jako skutki zdarzeń awaryjnych.

Ograniczanie zanieczyszczeń z tytułu spływów powierzchniowych będzie realizowane poprzez systematyczne wdrażanie zasad prowadzenia gospodarki rolnej zgodnych z założeniami ochrony środowiska. Silnym oparciem dla tego typu działań jest odpowiednia edukacja i promocja w zakresie ekologicznych praktyk rolniczych.

Kierunki działań gminy Lubniewice dotyczące ochrony jakości wód podziemnych:

- wprowadzanie odpowiednich zapisów do planów zagospodarowania przestrzennego chroniących obszary szczególnie wrażliwe przed zainwestowaniem,
- wdrażanie projektów stref ochronnych,
- monitoring studni głębinowych (wykorzystywanych jako szamba) i ich prawidłowa likwidacja,
- zintensyfikowanie kontroli stanu technicznego szamb i ujęć wodnych,
- promowanie prośrodowiskowych zasad uprawy, chowu i produkcji,
- racjonalne dawkowanie i przestrzeganie agrometeorologicznych terminów stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin.

Ochrona jakości wód powierzchniowych

Źródła lokalne i zewnętrzne (spoza granic gminy) oddziałują na jakość wód powierzchniowych w gminie Lubniewice. Szczególną rolę odgrywają tu punktowe zrzuty zanieczyszczeń. Wśród nich największe znaczenie mają zrzuty ścieków (bytowo gospodarczych i przemysłowych) nieczyszczonych lub oczyszczonych niedostatecznie.

Mówiąc o jakości użytkowej wód powierzchniowych gminy Lubniewice należy mieć na uwadze wykorzystywanie ich do celów rekreacyjnych i bytowania ryb.

W gminie Lubniewice planuje się rozbudowę sieci kolektorów sanitarnych, budowę biobloku wraz z systemem kanalizacji dla miejscowości Rogi, podłączenie nielicznych już gospodarstw do kanalizacji w Lubniewicach, Koloni Lubniewice i na Osiedlu Świerczów. Ponadto trwają zaawansowane prace nad projektem podłączenia do kanalizacji i oczyszczalni ścieków w Lubniewicach miejscowości Osiecko (gmina Bledzew), liczącej 425 osób. Nakłady związane z przyłączeniem poniesie gmina Bledzew.

Kierunki działań gminy dotyczące ochrony jakości wód powierzchniowych:

- budowa oczyszczalni przydomowych w miejscach nie objętych zasięgiem sieci kanalizacyjnej,

- zintensyfikowanie kontroli miejsc nielegalnych odprowadzeń do wód powierzchniowych,
- budowa, rozbudowa i systematyczna modernizacja sieci kanalizacyjnej.

Poprawa jakości wody przeznaczonej do spożycia

Działania podejmowane w ramach kierunków wskazanych powyżej, zwłaszcza w części dotyczącej ochrony jakości wód podziemnych, będą skutkowały poprawą jakości wody przeznaczonej do spożycia. Udostępnienie wody dobrej jakości mieszkańcom gminy zależy będzie także od poprawy wskaźnika zwodociągowania w mieście i gminie, stanu technicznego istniejącej sieci wodociągowej oraz wydajności i sprawności stacji uzdatniania wody.

W gminie Lubniewice nastąpi wymiana całej sieci wodociągowej azbestowo-cementowej w Lubniewicach i Gliźnie, modernizacja ujęcia wody w Lubniewicach i Gliźnie, budowa pompowni strefowej z magazynem wody na ok. 200 m³ w Lubniewicach, budowa dodatkowego ujęcia wody w Jarnatowie oraz budowa kolektora wodnego Lubniewice – Osiedle Świerczów.

Kierunki działań gminy w celu poprawy jakości wody pitnej:

- dążenie do zapewnienia mieszkańcom dostępu do sieci wodociągowej,
- intensyfikacja działań związanych z budową, rozbudową i modernizacją wodociągów,
- modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody w celu dostosowania jakości wody do picia do standardów UE.

Plany inwestycyjne i programowe CZG-12

CZG-12, wychodząc na przeciw aktualnym potrzebom gmin członkowskich, postawił przed sobą kolejne wyzwanie w zakresie ochrony środowiska. Tym wyzwaniem jest uporządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej w gminach należących do Związku. Gminy członkowskie, w oparciu o wypracowaną już w dziedzinie racjonalnej gospodarki odpadami płaszczyznę wzajemnej współpracy międzygminnej, zdecydowały się poszerzyć swój zakres działań o zadania z dziedziny gospodarki wodno-kanalizacyjnej.

W tym celu Związek opracował zarys wstępny projektu pn. „Międzygminny system ochrony wód ujściowego obszaru Warta-Odra”, którego realizacja wpłynie na

zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń wprowadzanych przez Odrę i Wartę do Morza Bałtyckiego. Celem projektu jest zdiagnozowanie, analiza, zaprogramowanie i realizacja zadań inwestycyjnych, które ograniczą zanieczyszczenie wód powierzchniowych i gruntowych w ujściowym obszarze Warty i Odry oraz poprawią sytuację zaopatrzenia w wodę mieszkańców tego terenu.

Równie istotnym zadaniem będzie także ochrona terenów chronionych na tym obszarze, a zwłaszcza obszaru i otuliny Parku Narodowego „Ujście Warty”. Kompleksowe podejście do rozwiązywania zagadnień ochrony środowiska jest bowiem istotne na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, jakim jest zdecydowanie obszar ujścia Warty.

Przyjęcie zaś zlewniowej koncepcji ochrony wód nie tylko pozwala w sposób poprawny i kompleksowy rozwiązać zagadnienia ochrony wód powierzchniowych, ale stwarza też korzystne ramy dla skoncentrowania wielu jednostkowych (gminnych) przedsięwzięć inwestycyjnych w programy wielkoobszarowe.

Grupą docelową projektu są mieszkańcy miast i gmin skupionych na obszarze działania CZG-12 oraz mieszkańcy przygranicznych terenów Niemiec. Projekt pozwoli na wybór rozwiązania problemu odbioru i właściwego oczyszczania ścieków komunalnych, opadowych, hodowlanych i przemysłowych. Ponadto zostaną określone obecne zagrożenia oraz przyszłe korzyści z przyjętych rozwiązań, co pozwoli samorządom i CZG-12 na zaplanowanie i przeprowadzenie inwestycji, które ograniczą zrzut ścieków w zlewni. Realizacja przyszłych zadań inwestycyjnych zmniejszy także jednostkowe koszty istniejących oczyszczalni, odciąży mieszkańców i samorządy od ponoszenia nadmiernych kosztów oraz podniesie poziom cywilizacyjny i higieniczny gmin członkowskich Związku. Wzrośnie tym samym atrakcyjność osiedleńcza, gospodarcza i turystyczna wspólnego pogranicza.

Gminy wchodzące w skład CZG-12, w najbliższej przyszłości, podjęły się obowiązku kontynuowania prac nad usprawnieniem funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi oraz uporządkowania gospodarki wodno-kanalizacyjnej. Związek planuje także realizację kolejnych konstruktywnych dla gmin członkowskich programów działań w zakresie szeroko rozumianej ochrony środowiska (paliwa alternatywne, ochrona kasztanowców, itp.).

4.6. Gospodarka odpadami

Zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów jest priorytetem w polityce odpadowej. Dotyczy ono wszystkich uczestników życia produktu, tj. projektantów, producentów, dystrybutorów a także konsumentów, a z chwilą, gdy produkt staje się odpadem komunalnym, także władz lokalnych odpowiedzialnych za gospodarkę odpadami komunalnymi.

Dla zapobiegania i zmniejszania ilości powstających odpadów powinny być prowadzone m.in. następujące działania:

- edukacyjno – informacyjne, polegające na kreowaniu zachowań konsumentów w kierunku:
 - zakupu produktów o minimalnej ilości opakowań (niezbędnych),
 - zakupu produktów wykonanych z materiałów z recyklingu,
 - oddziaływanie na pracowników w kierunku redukcji zużywanych materiałów (np. papieru w biurach, wprowadzanie wewnętrznych sieci informatycznych, poczty elektronicznej),
 - ograniczania zakupu produktów jednorazowego użytku,
 - popularyzacji stosowania materiałów wysokiej trwałości;
- organizacyjne, np.:
 - wprowadzanie selektywnej zbiórki papieru w biurach i szkołach,
 - recykling opakowań toneru z drukarek i kopiarek,
 - zbieranie selektywne odpadów na budowach,
 - kompostowanie przydomowe frakcji odpadów komunalnych ulegających biodegradacji na obszarach z zabudową jednorodziną.

Edukacja społeczna powinna być prowadzona:

- w systemie nauczania, począwszy od zajęć w przedszkolach, szkołach podstawowych, średnich i wyższych,
- za pomocą środków masowego przekazu (lokalna prasa, radio i telewizja),
- za pomocą rozpowszechnianych ulotek, akcji plakatowej itp.

W celu zachęcenia mieszkańców do zbiórki selektywnej i zwiększenia jej efektywności wykorzystywane będą następujące działania:

- obowiązki określone prawem wynikające z obowiązku nałożonego na gminę przez zapisy ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach oraz ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,

- wykorzystywanie przepisów lokalnych. Prawo lokalne (np. „Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gmin należących do CZG-12”, Uchwała Rady Miejskiej w Lubniewicach w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Lubniewice) obligujące gospodarstwa domowe i innych wytwórców odpadów może być wykorzystane do efektywnego wprowadzania selektywnej zbiórki, poprzez zalecania dotyczące sposobu zbiórki, typów pojemników oraz częstotliwości ich wystawiania do zbiórki (zgodnie z ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach),
- instrumenty finansowe, np. gospodarstwa odzyskujące część odpadów oszczędzają na wydatkach związanych ze zbiórką odpadów niesegregowanych (mniejszy pojemnik lub rzadszy odbiór). Inną zachętą finansową może być obniżenie opłaty za usuwanie odpadów dla gospodarstw prowadzących kompostowanie odpadów we własnym zakresie,
- edukacja społeczna. Prowadzenie kampanii edukacyjno – informacyjnych stanowi zasadniczą część wdrażania strategii i planów gospodarki odpadami. Jej celem jest zachęcanie wytwórców odpadów do ograniczania ilości wytwarzanych odpadów, a następnie do ich segregacji „u źródła”.

Aktualnie, na terenie gminy Lubniewice rozmieszczone są pojemniki typu Igloo i o poj. 1100 l oraz worki (w zestawach po 3 sztuki – do papieru, plastiku i szkła). Do osiągnięcia założonych poziomów odzysku surowców wtórnych, wynikających z krajowego planu gospodarki odpadami, ilość tych pojemników jest wystarczająca.

4.7. Hałas

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska zadania pozainwestycyjne w dziedzinie ochrony przed hałasem mają obejmować sporządzenie programów ochrony przed hałasem. Programy te muszą zostać wykonane dla aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców - do 2013 roku, (dla woj. lubuskiego w miastach Gorzów Wlkp. i Zielona Góra).

Wcześniej muszą zostać jednak opracowane mapy akustyczne a za ich przygotowanie (wraz z programami naprawczymi) dla aglomeracji odpowiedzialni są prezydenci miast. Z kolei za opracowanie map akustycznych i programów

naprawczych dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk odpowiedzialny jest Wojewoda (do 2007 r.). W gminie Lubniewice dotyczy to jedynie obszarów położonych wzdłuż niewielkiego odcinka drogi krajowej nr 24.

W 2005 r. Gmina Lubniewice wystąpiła do Zarządu Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze z wnioskiem w sprawie zmiany organizacji ruchu polegającej na wprowadzeniu zakazu wjazdu samochodów ciężarowych o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 8 ton w miejscowości Lubniewice w ciągu drogi wojewódzkiej nr 136.

Ponadto zgodnie z Zrządzeniem Burmistrza Lubniewic, obowiązuje całkowity zakaz pływania skuterami wodnymi na jeziorze Lubiąż. Zezwala się jedynie na pływanie łodziami z silnikiem spalinowym w godz. od 14⁰⁰ do 18⁰⁰.

Kierunki działań gminy Lubniewice pozwalające zmniejszyć poziom uciążliwego hałasu:

- szczegółowa inwentaryzacja miejsc o największym natężeniu ruchu drogowego,
- monitoring hałasu drogowego w wyznaczonych punktach, dokonanie oceny akustycznej wybranych miejsc,
- budowa ekranów akustycznych,
- wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów,
- preferowanie lokalizacji niskokonfliktowych dla środowiska przy opiniowaniu raportów oddziaływania na środowisko.

4.8. Edukacja ekologiczna

Aby w sposób właściwy realizować politykę ochrony środowiska konieczne jest włączenie się do tego zadania całego społeczeństwa. Związane to będzie ze zmianą podejścia do spraw rozwoju gospodarczego, przewartościowaniem hierarchii potrzeb i zrozumienia, czym jest dla człowieka przyroda i środowisko, w którym przebywa. Dlatego już wśród dzieci i młodzieży koniecznym staje się wprowadzanie edukacji ekologicznej. Edukacja ekologiczna propagowana na terenie powiatu sulęcińskiego w tym gminy Lubniewice, obejmuje również osoby dorosłe.

Działalność edukacyjna obejmuje następujące formy działania:

- teoretyczno-praktyczne – szkolna edukacja ekologiczna,

- poznawcze – czynny udział w kształtowaniu środowiska, wycieczki krajoznawcze,
- popularyzacyjne – imprezy, festyny, konkursy.

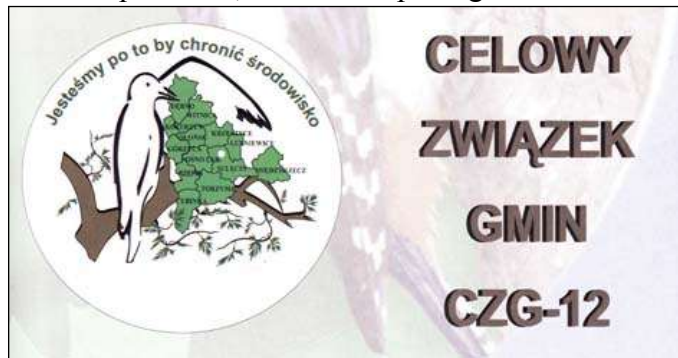
Jednostki i organizacje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej na terenie gminy Lubniewice:

- Celowy Związek Gmin CZG-12,
- Nadleśnictwo Lubniewice,
- Liga Ochrony Przyrody.
- Urząd Miejski w Lubniewicach,
- Zakład Gospodarki komunalnej w Lubniewicach,
- Zespół Szkół Samorządowych w Lubniewicach.

Celowy Związek Gmin CZG-12

Działania z zakresu edukacji ekologicznej Związek prowadzi od początku 1998 roku. Edukacja ekologiczna jest dialogiem, jaki należy przeprowadzić z mieszkańcami, poprzez dostępne środki przekazu, w celu wspólnego działania na rzecz ochrony środowiska. Cel

ten można osiągnąć przez powszechną edukację prowadzoną na wszystkich etapach kształcenia i wychowania przy jednoczesnym zastosowaniu

takich środków przekazu, które pozwolą najskuteczniej i najsprawniej przekazać informację ekologiczną. Edukacja powinna docierać do wszystkich grup społecznych zarówno do dzieci jak i do dorosłych. To od niej zależą odpowiedzialne i świadome zachowania wobec środowiska. Od niej zależy sukces i powodzenie zadań CZG-12.

Do tej pory planując działania z zakresu edukacji i promocji Związek bazował na materiałach opracowanych przez firmę Ekolog Systems z Poznania.

Obecnie na bazie posiadanego już doświadczenia Związek opracował własną Koncepcję Edukacji Ekologicznej Celowego Związku Gmin CZG-12. W dokumencie tym szczególny nacisk został położony na edukację recyklingową. Ona też stanowi główny element tego programu. Nie można bowiem mówić o realizacji

Kompleksowego Regionalnego Programu Gospodarki Odpadami, w tym selektywnej zbiórki odpadów, nie prowadząc edukacji ekologicznej. Związek proponuje konkretne rozwiązania oraz pewne sugestie możliwe do zastosowania w zależności od stopnia zaangażowania danej gminy i reprezentującej ją społeczności. Proponuje podział lokalnego społeczeństwa na grupy podlegające różnym poziomom edukacji. Pokazuje też instrumenty kształcenia proekologicznego, które umożliwiają w sposób różnorodny, interesujący oraz szeroki dotrzeć do każdego mieszkańca.

Dotarcie do jak najszerszego grona odbiorców wymaga różnorodnych form edukacji - przy wykorzystaniu adekwatnych technik i narzędzi. Ważne jest, aby metody, których używa pobudziły do aktywnego i twórczego działania.

Efekty, jakie CZG-12 chce uzyskać dzięki edukacji ekologicznej to:

- powszechny udział mieszkańców w segregacji odpadów,
- systematyczny wzrost odzysku surowców wtórnych,
- likwidacja i rekultywacja starych składowisk,
- wydłużenie rekultywacji składowiska przy ZUOK,
- czystsze i piękniejsze gminy,
- inicjowanie działań lokalnych z zakresu ochrony środowiska,
- zmiana świadomości i nawyków mieszkańców.

Przykłady działań edukacyjnych dotychczas realizowanych przez CZG-12:

- program „*Zielona Szkoła, Zielone Przedszkole*”, działa na płaszczyźnie edukacyjnej i konkursowej- zbiórka surowców wtórnych przez placówki oświatowe biorące udział w konkursie. W V edycji akcji zebrano 150 ton makulatury, 4,7 tony puszek aluminiowych i 1,3 tony baterii,
- cykliczne zajęcia „*Eko Lekcje*” dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i przedszkolaków. W 3 mini centrach, którymi dysponuje Związek, odbywają się nie tylko „*Eko Lekcje*”, ale także m.in. szkolenia, warsztaty ekologiczne, spotkania Młodych Ekologów. Na bieżąco gromadzona i aktualizowana jest związkowa eko- biblioteczka. Skorzystać z niej mogą uczniowie szkół podstawowych, średnich, studenci, jak również nauczyciele oraz wszyscy zainteresowani. „*Eko Lekcje*” były wcześniej przygotowane specjalnie dla uczniów szkół podstawowych. Jednak od kilku lat chęć udziału w warsztatach wyrażają także przedszkola, gimnazja, a niekiedy nawet szkoły średnie. Zajęcia trwają około 1,5 godziny i obejmują zakres tematów dotyczących racjonalnego

gospodarowania zasobami Ziemi, ochrony środowiska, a przede wszystkim zwracają uwagę na problem odpadów i wskazują metody ich minimalizacji, gdyż działania związane z minimalizacją odpadów zależą w dużej mierze od świadomości, aktywności i zmiany naszych przyzwyczajeń:

- ✓ zmiany codziennych nawyków domowych związanych z użytkowaniem i wyrzucaniem opakowań,
 - ✓ zmiany postaw konsumenckich (wskazanie kryteriów odróżniających produkty przyjazne od uciążliwych dla środowiska),
 - ✓ uodpornienia na reklamę wyrobów pseudo ekologicznych;
- spotkania eko-kulturalno-oświatowe „Pokaż mi swoje śmieci, a powiem Ci, kim jesteś” w ramach umowy grantowej dla zdecentralizowanego programu: Zewnętrzna Pomoc Wspólnot Europejskich pomiędzy Stowarzyszeniem Gmin Polskich Euroregionu „Pro Europa Viadrina”, tworzącym polską część Euroregionu „Pro Europa Viadrina”, z siedzibą w Gorzowie Wlkp. a Celowym Związkiem Gmin CZG-12,
- akcja „Sprzątanie Świata” za pośrednictwem której propagowane są hasła dotyczące:
 - ✓ konieczność segregacji odpadów,
 - ✓ uświadomienia olbrzymiej ilości gromadzonych śmieci,
 - ✓ mądrej „konsumpcji”, ograniczającej ilość śmieci,
 - ✓ stosowania opakowań wielokrotnego użytku zamiast jednorazowych;
- Na skalę krajową organizacją i promocją akcji „Sprzątanie Świata” zajmuje się Fundacja „Nasza Ziemia” - jest ona autorem plakatów, informatorów, jak również raportów z przeprowadzonych na terenie całego kraju inicjatyw. Związek działając w porozumieniu z tą Fundacją wspomaga koordynację akcji na terenie gmin członkowskich CZG-12. Dostarcza do gmin kolorowe worki na określone surowce (żółte na plastik i metal, zielone na szkło), plakaty oraz informatory. Dodatkowo Związek wspomaga i koordynuje organizację ognisk, gier i zabaw wieńczących akcję. Materiały przekazuje do Łączników Gmin, którzy zajmują się co roku ich kolportażem do szkół, przedszkoli, nadleśnictw, kół wędkarskich. Jak co roku Celowy Związek Gmin pełni funkcję koordynatora akcji na swym terenie, dostarczając chętnym Placówkom worki do zbiórki surowców, a także plakaty informujące o tej niezwykle ważnej imprezie. W wielu miejscach akcja sprzątania kończy się zazwyczaj organizacją ognisk, gier i

zabaw. Należy jednak pamiętać (CZG-12 stara się to przekazać w swoich działaniach), że w tej akcji tak naprawdę nie chodzi o jednorazowe wysprzątanie jakiegokolwiek miejsca, ale dbanie o porządek każdego dnia,

- akcja „Zielony autobus” – spotkania z dziećmi, młodzieżą i ich rodzicami, polegające na wspólnej zabawie, konkursach ekologicznych i zawodach sprawnościowych,
- warsztaty, szkolenia, sympozja dla młodzieży, dorosłych, nauczycieli, sołtysów, naczelników gmin itd. promujące selektywną zbiórkę i działania podejmowane przez CZG-12,
- wystawy edukacyjne,
- opracowanie i rozpowszechnianie ulotek i folderów,
- współpraca z różnymi organizacjami pozarządowymi krajowymi i zagranicznymi, innymi Związkami Celowymi.

5. Cele i kierunki działań proekologicznych gminy Lubniewice

5.1. Krótkoterminowe cele i kierunki działania (2006-2009)

Wykaz krótkoterminowych (2006-2009) celów i kierunków działania na terenie Gminy Lubniewice, związane z ochroną i poprawą środowiska przyrodniczego, przedstawia tabela nr 8.

Tabela nr 8. Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2006-2009:

INFRASTRUKTURA DROGOWA		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Remont dróg osiedlowych w Świerczowie	2006	150.000
Remont dróg wewnętrznych na Osiedlu Lubuskim	2006	250.000
Budowa chodnika na ul. Świerczewskiego i na Osiedlu Słowiańskim	2006	260.000
Projekt przebudowy ulicy Strzeleckiej	2006	10.000
Modernizacja chodnika w Gliźnie	2006	50.000
Budowa drogi na Osiedlu Suszyce	2006	50.000
TURYSTYKA I WYPOCZYNEK		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Rozbudowa infrastruktury plaży miejskiej oraz pomoc w wyposażeniu plaż publicznych	2006-2009	275.000
Wykonanie dokumentacji ochrony zabytków	2006-2009	160.000
Zagospodarowanie terenów jeziora Lubiąż	2006	120.000
Modernizacja Sali wiejskiej z zapleczem oraz budowa centrum sportowo-wypoczynkowego w Gliźnie	2006-2007	400.000
Budowa Domu Kultury w Lubniewicach	2006-2008	550.000
OCHRONA POWIETRZA		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Przebudowa kotłowni Zespołu Szkół Samorządowych	2006	425.000
Przebudowa kotłowni LOKSiT i Ośrodka Zdrowia	2007	150.000
OCHRONA PRZED HAŁASEM		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Wykonanie projektu obwodnicy dla miasta Lubniewice	2006-2008	450.000
GOSPODARKA ŚCIEKOWA		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Budowa kanalizacji sanitarnej - Lubniewice Kolonia	2007	300.000
Budowa kanalizacji sanitarnej nad jeziorem Krajnik	2007-2008	250.000
Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na Osiedlu Lubuskim	2007	300.000
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na Osiedlu Świerczów	2008-2009	450.000
Budowa kanalizacji na ul. Strzeleckiej w Lubniewicach	2006	30.000
GOSPODARKA WODNA		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Sieć wodociągowa z ujęciem wody w Lubniewicach	2007-2009	6.000.000
Modernizacja ujęcia wody Lubniewice-Osiedle	2008	450.000

Świerczów		
Modernizacja ujęcia wody w miejscowości Rogi	2007	500.000
Wymiana rur wodociągowych w Lubniewicach	2006	700.000

5.2. Długoterminowe cele i kierunki działania (2006-2013)

Wykaz długoterminowych (2006-2013) celów i kierunków działania na terenie Gminy Lubniewice, związanych z ochroną środowiska przyrodniczego, przedstawia tabela nr 9.

Tabela nr 9. Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2006-2013:

INFRASTRUKTURA DROGOWA		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Budowa dróg osiedlowych	2006-2013	3.500.000
Modernizacja dróg dojazdowych i gruntowych do pól	2006-2013	650.000
Budowa dróg, chodników i punktów świetlnych	2006-2013	2.500.000
TURYSTYKA I WYPOCZYNEK		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Promocja turystyczna gminy	2006-2013	800.000
Udział gminy Lubniewice w targach i wystawach	2006-2013	260.000
Rozbudowa infrastruktury plaży miejskiej oraz pomoc w wyposażeniu plaż publicznych	2009-2013	1.250.000
Kompleksowe zagospodarowanie terenów rekreacyjnych	2006-2013	200.000
Budowa infrastruktury turystycznej - Park Europejski	2006-2013	25.000.000
Ochrona jezior przed degradacją, zarybianie, wytyczanie tras spacerowych	2006-2013	400.000
Rewitalizacja zabytkowej części miasta	2008-2012	3.000.000
Budowa basenu miejskiego	2010-2013	2.000.000
Wykup ziemi oraz przygotowanie terenu pod międzynarodowy karawaning	2008-2010	1.800.000
Budowa sieci połączeń drogami rowerowymi gmin powiatu sulęcińskiego, świebodzińskiego, gorzowskiego i zielonogórskiego	2009-2013	35.000.000
Budowa kanału i przeprawy drogowej - połączenie jezior Lubiąż i Lubniewsko	2010-2013	10.000.000
Rewitalizacja bazy wypoczynkowej i noclegowej połączona z wykupem terenów leśnych	2008-2013	20.000.000
Budowa stanic wodnych wyposażonych w sprzęt pływający	2009-2013	2.000.000
OCHRONA POWIETRZA		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Wspieranie osób fizycznych dokonujących modernizacji ogrzewania węglowego na gazowe lub odnawialne źródła energii	2008-2013	350.000
OCHRONA PRZED HAŁASEM		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Wykonanie obwodnicy dla miasta Lubniewice	2010-2013	75.000.000
GOSPODARKA ŚCIEKOWA		
Budowa biobloku wraz z systemem kanalizacyjnym	2008-2010	2.500.000

dla m. Rogi		
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na ul. Skwierzyńskiej w Lubniewicach	2008-2010	2.500.000
GOSPODARKA WODNA		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Modernizacja ujęcia wody w Jarnatowie	2010	500.000
Sieć wodociągowa i ujęcie wody w Gliśnie	2009-2011	1.500.000
OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Opracowanie dokumentacji dla zabytkowych parków	2008-2010	250.000
Nasadzenie drzew i krzewów w parkach i miejscach przeznaczonych do wypoczynku	2006-2013	700.000
EDUKACJA EKOLOGICZNA		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Budowa ścieżek edukacyjnych	2007-2010	350.000
Edukacja ekologiczna młodzieży i społeczeństwa	2006-2013	75.000
ROLNICTWO		
<i>Przedsięwzięcie</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszt realizacji zadania w zł</i>
Pomoc rolnikom w przeznaczeniu gruntów pod zalesienie oraz na produkcję źródeł energii odnawialnej	2007-2013	200.000

5.3. Szacunkowe koszty i harmonogram realizacji Programu

Przy szacowaniu kosztów realizacji działań proekologicznych planowanych w latach 2006-2009 oraz 2006-2013 winno się uwzględnić m.in:

- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w Gminie Lubniewice w latach ubiegłych (ogółem i wg kierunków inwestowania),
- inwestycje zgłoszone przez gminy i podmioty gospodarcze do dofinansowania z Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- zadania zgłoszone przez gminy i podmioty gospodarcze do dofinansowania z zagranicznych środków pomocowych,
- nakłady inwestycyjne na dostosowanie polskiej gospodarki do wymogów UE w dziedzinie podstawowych komponentów środowiska,
- koszty podobnych inwestycji, realizowanych w sąsiednich lub innych gminach, rejonach,
- ogólne wskaźniki wykorzystywane w szacowaniu kosztów.

Poniżej, w tabeli nr 10 zestawiono wysokość nakładów inwestycyjnych związanych z ochroną środowiska, z podziałem na działy i nazwy zadań, które są przewidziane w budżecie Gminy Lubniewice na 2006 rok.

Tabela nr 10. Nakłady inwestycyjne związane z ochroną środowiska przewidziane do realizacji w budżecie Gminy Lubniewice na 2006 rok:

Dział	Nazwa zadania	Kwota
010	<i>Rolnictwo i łowiectwo:</i> - wydatki związane z odnową wsi Glisno	400.000
600	<i>Transport i łączność:</i> - remont dróg wewnętrznych na Osiedlu Lubuskim - przebudowa chodnika na ul. Świerczewskiego - budowa chodników, parkingów i drogi na Osiedlu Słowiańskim - przebudowa chodników w Gliźnie - budowa drogi na Osiedlu Suszyce - remont dróg osiedlowych w Świerczowie - wykonanie projektu na budowę ul. Strzeleckiej	250.000 60.000 200.000 50.000 50.000 150.000 10.000
630	<i>Turystyka:</i> - zagospodarowanie terenów jeziora Lubiąż	120.000
801	<i>Oświata i wychowanie:</i> - przebudowa kotłowni Zespołu Szkół Samorządowych, zasilana odnawialnymi źródłami energii	425.000
851	<i>Ochrona zdrowia:</i> - przebudowa kotłowni Ośrodka Zdrowia na gazową	20.000
900	<i>Gospodarka komunalna i ochrona środowiska:</i> - budowa kanalizacji na ul. Strzeleckiej - wymiana rur wodociągowych w Lubniewicach - zakup zamiatarki samojezdnej	30.000 700.000 50.000
921	<i>Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego:</i> - budowa Domu Kultury w Lubniewicach	300.000
	Razem	2.815.000

Z powyższej tabeli wynika, że Gmina Lubniewice planują wydać kwotę 2.815.000 zł na zadania mające bezpośredni wpływ na jakość i ochronę środowiska przyrodniczego. Największa część tej kwoty przeznaczona została na transport i łączność, czyli zadania związane z budową lub remontem dróg, chodników i parkingów oraz na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska, czyli na modernizację wodociągów i rozbudowę kanalizacji.

Z przedstawionego w tabeli nr 11 wykazu celów i kierunków działań proekologicznych gminy Lubniewice wynika, że realizacja zadań krótkoterminowych na lata 2006-2009 wymagać będzie środków na poziomie **12.280.000 zł**. Największe wydatki pochłoną zadania realizowane w ramach gospodarki wodnej (7.650.000) i ściekowej (1.330.000) oraz turystyki i wypoczynku (1.505.000).

Tabela nr 11. Koszt realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2006-2009 przez Gminę Lubniewice:

Lp.	Zakres przedsięwzięć	Kwota w zł
1.	Infrastruktura drogowa	770.000
2.	Turystyka i wypoczynek	1.505.000
3.	Ochrona atmosfery	575.000
4.	Ochrona przed hałasem	450.000
5.	Gospodarka ściekowa	1.330.000
6.	Gospodarka wodna	7.650.000
Razem		12.280.000

Natomiast realizacja strategii długoterminowych (2006-2013) wymagać będzie środków na poziomie **192.285.000 zł**, co uwidacznia tabela nr 12. Największe środki przeznaczono na turystykę i wypoczynek (101.710.000), wiąże się to m.in. z budową Parku Europejskiego, sieci połączeń dróg rowerowych i rewitalizacją bazy wypoczynkowej i noclegowej oraz na ochronę przed hałasem (75.000.000) – budowa obwodnicy dla miasta Lubniewice.

Tabela nr 12. Koszt realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2006-2013 przez Gminę Lubniewice:

Lp.	Zakres przedsięwzięć	Kwota w zł
1.	Infrastruktura drogowa	6.650.000
2.	Turystyka i wypoczynek	101.710.000
3.	Ochrona atmosfery	350.000
4.	Ochrona przed hałasem	75.000.000
5.	Gospodarka ściekowa	5.000.000
6.	Gospodarka wodna	2.000.000
7.	Ochrona przyrody i krajobrazu	950.000
8.	Edukacja ekologiczna	425.000
9.	Rolnictwo	200.000
Razem		192.285.000

Na realizację zaplanowanych zadań gmina Lubniewice jest w stanie wydać ok. 30 % wartości danej inwestycji. Pozostałe kwoty będą pozyskiwane ze środków budżetu państwa, budżetu województwa lubuskiego, a w szczególności ze środków funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Niektóre inwestycje będą wspólnie realizowane z innymi instytucjami.

6. Realizacja Programu Ochrony Środowiska - możliwe źródła finansowania przedsięwzięć

6.1. Opłaty i kary

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, podmioty korzystające ze środowiska ponoszą opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Opłaty są stosowane w odniesieniu do wszystkich zanieczyszczeń: wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, pobór wód, składowanie odpadów.

W przypadku, jeżeli zostaną przekroczone lub naruszone warunki korzystania ze środowiska określone w pozwoleniach/decyzjach, naliczane są administracyjne kary pieniężne.

Opłaty i kary zasilają fundusz ochrony środowiska, tj. NFOŚiGW, WFOŚiGW oraz fundusze powiatowe i gminne, ściśle według zdefiniowanych zasad podziału.

W odniesieniu do gminy Lubniewice struktura udziału poszczególnych opłat (dochód gminnego funduszu) jest następująca:

- 50% wpływów za składowanie i magazynowanie odpadów na obszarze gminy,
- całość wpływów z opłat i kar z terenu gminy za usuwanie drzew i krzewów,
- 20% wpływów z opłat i kar za pozostałe rodzaje gospodarczego korzystania ze środowiska i dokonywania w nim zmian.

Środki gminnego funduszu mogą być przeznaczone na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,
- wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,
- urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zakrzewień oraz parków,
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,

- profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
- wspieranie ekologicznych form transportu,
- działania z zakresu wspierania rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
- inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

6.2. Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Do tej pory Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspierały i nadal będą wspierać realizację inwestycji ekologicznych w województwie, a także działania nieinwestycyjne (edukacja ekologiczna, opracowania naukowo-badawcze i ekspertyzy dotyczące zagadnień związanych z ochroną środowiska).

Dokonanie wyboru priorytetów musi opierać się o dobrą współpracę pomiędzy władzami województwa i powiatów, a funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej, tak aby realizowane inwestycje przyniosły jak największe efekty dla środowiska i zdrowia człowieka.

Udział środków pochodzących z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (narodowego, wojewódzkiego, powiatowych i gminnych) w inwestycjach na rzecz ochrony środowiska będzie malał, co wynika z prognozowanych coraz mniejszych wpływów, ze względu na ogólną poprawę stanu środowiska, a co za tym idzie, zmniejszenie wpływów z tytułu opłat i kar ekologicznych.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest największą w Polsce instytucją finansującą przedsięwzięcia z dziedziny ochrony środowiska. Fundusz posiada osobowość prawną, ale nadzorowany jest przez

Ministra Środowiska. Zakres jego działania obejmuje finansowe wspieranie przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu ogólnokrajowym oraz ponadregionalnym. Podstawowymi formami finansowania zadań proekologicznych przez Narodowy Fundusz są preferencyjne pożyczki i dotacje, ale uzupełniają je inne formy finansowania.

Narodowy Fundusz administruje środkami zagranicznymi przeznaczonymi na ochronę środowiska w Polsce, pochodzącymi m.in. z Programu PHARE oraz funduszy pomocy bilateralnej.

Dotacje udzielane są na edukację ekologiczną, przedsięwzięcia pilotowe dotyczące wdrożenia postępu technicznego i nowych technologii o dużym stopniu ryzyka lub mających eksperymentalny charakter, monitoring, ochronę przyrody, ochronę i hodowlę lasów na obszarach szczególnej ochrony środowiska oraz wchodzących w skład leśnych kompleksów promocyjnych, ochronę przed powodzią, ekspertyzy, badania naukowe, programy wdrażania nowych technologii, prace projektowe i studialne, zapobieganie lub likwidację nadzwyczajnych zagrożeń, utylizację i zagospodarowanie wód zasolonych oraz profilaktykę zdrowotną dzieci z obszarów zagrożonych.

Dystrybucja środków finansowych z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej odbywa się w ramach następujących dziedzin:

- ochrona powietrza,
- ochrona wód i gospodarka wodna,
- ochrona powierzchni ziemi,
- ochrona przyrody i krajobrazu oraz Leśnictwo,
- geologia i górnictwo,
- edukacja ekologiczna,
- Państwowy Monitoring Środowiska,
- programy międzydziedzinowe,
- Nadzwyczajne Zagrożenia Środowiska,
- ekspertyzy i prace badawcze.

Wnioskodawcami ubiegającymi się o środki finansowe z Narodowego Funduszu mogą być jednostki samorządu terytorialnego.

Jako priorytetowe traktuje się w szczególności przedsięwzięcia, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej w zakresie harmonizacji i implementacji prawa unijnego.

Dotacje mogą być udzielane w szczególności na:

- edukację ekologiczną,
- rozbudowę bazy dydaktycznej w parkach narodowych i parkach krajobrazowych,
- przedsięwzięcia pilotowe dotyczące wdrożenia postępu technicznego i nowych technologii o dużym stopniu ryzyka lub posiadające charakter eksperymentalny,
- monitoring,
- ochronę przyrody i krajobrazu,
- ochronę i hodowlę lasów,
- likwidację starych składowisk przeterminowanych środków ochrony roślin (tzw. mogilników),
- rekultywację terenów zdegradowanych przez Wojska Federacji Rosyjskiej,
- ochronę przed powodzią,
- ekspertyzy,
- kompleksowe programy badawcze, rozwojowe i wdrożeniowe w ochronie środowiska i gospodarce wodnej,
- zapobieganie lub likwidację nadzwyczajnych zagrożeń środowiska,
- utylizację i zagospodarowanie wód zasolonych,
- prace geologiczne i potrzeby górnicze finansowane ze środków uzyskanych z opłat i kar na podstawie Ustawy Prawo geologiczne i górnicze.

Dotacje mogą być udzielane również jednostkom budżetowym, szpitalom, sanatoriom, szkołom, domom opieki i innym jednostkom organizacyjnym prowadzącym działalność w zakresie ochrony zdrowia, profilaktyki zdrowotnej, pomocy społecznej, oświaty, kultury, ochrony zabytków i krajobrazu.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Dofinansowuje zadania z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Zadania inwestycyjne udzielane przez Fundusz mogą wynosić do wysokości 75% nakładów na realizację zadania objętego wnioskiem. Dofinansowanie następuje poprzez udzielenie pożyczki lub dotacji. Dofinansowanie przez Fundusz zadań

inwestycyjnych obejmuje tylko nakłady na realizację obiektów, instalacji i urządzeń technologicznych.

WFOŚiGW wspiera przedsięwzięcia o charakterze ekologicznym poprzez udzielanie dotacji i pożyczek na preferencyjnych warunkach. Forma dofinansowania zależy każdorazowo od statusu prawnego wnioskodawcy, rodzaju działalności i charakteru zadania.

Dotacje mogą być udzielane na dofinansowanie zadań z następujących dziedzin:

- edukacja ekologiczna,
- ochrona przyrody,
- rekultywacja terenów zdegradowanych,
- monitoring środowiska,
- badania naukowe oraz zakup sprzętu przeznaczonego do ich wykonywania, ekspertyzy,
- zapobieganie i likwidacja nadzwyczajnych zagrożeń środowiska,
- inne zadania z zakresu kształtowania środowiska naturalnego realizowane zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (PFOŚiGW) utworzone zostały na początku roku 1999 wraz z utworzeniem nowego – powiatowego szczebla administracji państwowej.

Obecnie zakres wydatkowania środków z funduszy jest znacznie szerszy niż na początku istnienia tych funduszy. Praktycznie ze środków powiatowego funduszu mogą być finansowane wszystkie przedsięwzięcia ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym edukacja ekologiczna i opracowywanie programów ochrony środowiska. Zasady przyznawania środków ustalane są indywidualnie w powiatach.

Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (GFOŚiGW) zostały utworzone w 1993 roku. Nie są one prawnie wydzielone ze struktury organizacyjnej gminy, a zatem podobnie jak PFOŚiGW nie mają osobowości prawnej i nie mają możliwości udzielania pożyczek.

Celem działania funduszy gminnych jest dofinansowywanie przedsięwzięć proekologicznych na terenie własnej gminy. Zasady przyznawania środków ustalane są indywidualnie w gminach.

6.3. Banki

Coraz więcej banków wykazuje zainteresowanie inwestycjami w zakresie ochrony środowiska. Dzięki współpracy z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej rozszerzają one swoją ofertę kredytową o kredyty preferencyjne przeznaczone na przedsięwzięcia proekologiczne oraz nawiązują współpracę z podmiotami angażującymi swoje środki finansowe w ochronie środowiska (fundacje, międzynarodowe instytucje finansowe).

Kredyty preferencyjne pochodzą ze środków finansowych gromadzonych przez banki, zaś fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej udzielają dopłat do wysokości oprocentowania. W ten sposób ulega obniżeniu koszt pożyczki dla podejmującego inwestycje proekologiczne. Banki uruchamiają też linie kredytowe w całości ze środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej i innych instytucji.

Szczególą rolę na rynku kredytów na inwestycje proekologiczne odgrywa Bank Ochrony Środowiska. Oferuje on najwięcej środków finansowych w formie preferencyjnych kredytów i dysponuje zróżnicowaną ofertą dla prywatnych i samorządowych inwestorów, a także osób fizycznych. Bank współpracuje z instytucjami zajmującymi się finansowaniem ochrony środowiska, tj. NFOŚiGW, WFOŚiGW, Fundacją Polska Wieś 2000 im. Rataja, Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej oraz innymi funduszami pomocowymi.

Ważne miejsce na rynku kredytów ekologicznych zajmują także międzynarodowe instytucje finansowe, a w szczególności Bank Światowy i Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.

Źródłem finansowania inwestycji mogą być także kredyty z linii kredytowych obsługujących uzgodnione programy Banku Światowego lub Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju.

6.4. Ekofundusz

Geneza Ekofunduszu sięga roku 1991, kiedy to Klub Paryski, zrzeszający państwa będące wierzycielami Polski podjął decyzję o redukcji polskiego długu o 50%, pod warunkiem spłaty pozostałej części do roku 2010. Zaproponował też ewentualną dalszą, 10% redukcję długu, pod warunkiem przeznaczenia go na uzgodniony cel. Z kolei Rząd Polski zaproponował, aby te dodatkowe 10% długu można było przeznaczyć na wsparcie przedsięwzięć w ochronie środowiska.

Podstawowym zadaniem Ekofunduszu, powołanego przez Ministra Finansów w 1992 roku, jest finansowe wspieranie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska, które mają nie tylko istotne znaczenie w skali regionu czy kraju, ale także wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych uznanych za priorytetowe przez społeczność międzynarodową w skali europejskiej, a nawet światowej. Zadaniem Ekofunduszu jest również ułatwienie transferu na polski rynek najlepszych technologii z krajów-donatorów, a także stymulowanie rozwoju polskiego przemysłu ochrony środowiska.

Do dziedzin priorytetowych funduszu zaliczamy:

- ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji - ochrona powietrza,
- ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do Bałtyku oraz ochrona zasobów wody pitnej - ochrona wód,
- ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi - ochrona klimatu,
- ochrona różnorodności biologicznej,
- gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych.

Ekofundusz udziela wsparcia finansowego w formie preferencyjnych pożyczek lub bezzwrotnych dotacji. Z reguły wynosi ona 10-30% kosztów projektu. W wyjątkowych przypadkach, gdy investorem jest instytucja budżetowa lub organ samorządowy, dotacja ta może sięgać 50%, a w ochronie przyrody, gdy partnerem Ekofunduszu jest społeczna organizacja pozarządowa, dotacja może dochodzić nawet do 80%.

Wszystkie wnioski o dofinansowanie oceniane są w Ekofunduszu z punktu widzenia ekologicznego, technologicznego, ekonomicznego i organizacyjnego.

6.5. Fundusze przedakcesyjne Unii Europejskiej

W latach 1999-2000 podjęto w Komisji Europejskiej zasadnicze prace nad uruchomieniem trzech programów przedakcesyjnych: *PHARE 2* (dotyczący rozwoju instytucjonalnego oraz wsparcia inwestycyjnego), *ISPA* (dotyczący przedsięwzięć ochrony środowiska i transportu), *SAPARD* (dotyczący rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich).

W momencie przystąpienia do Unii Europejskiej Polska straciła możliwość korzystania z funduszy przedakcesyjnych, lecz zyskała dostęp do znacznie większych funduszy strukturalnych Unii i Funduszu Spójności, przeznaczonego na wsparcie rozwoju transportu i ochrony środowiska. Fundusze pełnią rolę silnego instrumentu, zapewniającego kierowanie dużych środków finansowych, m.in. na ochronę środowiska i zadania realizowane w tym zakresie szczególnie przez samorządy terytorialne.

Program PHARE

Program PHARE (Poland and Hungary: Assistance in Restructuring Economies) powstał dla państw Europy Środkowej i Wschodniej, przede wszystkim dla Polski i Węgier w celu przystosowania ich systemów gospodarczo-politycznych do zdecentralizowanej gospodarki rynkowej i demokratycznego państwa oraz w ich reintegracji z gospodarkami i społeczeństwami Europy Zachodniej i reszty świata.

Program PHARE przechodził w latach dziewięćdziesiątych stopniowe przemiany wynikające z jego dostosowywania do poziomu zaawansowania reform w krajach-beneficjentach oraz perspektyw przyszłego członkostwa w Unii Europejskiej. Zmodyfikowana strategia przedakcesyjna uczyniła program PHARE narzędziem pomocy w przygotowaniach do członkostwa, a w szczególności w przyswajaniu tzw. *acquis communautaire*, czyli dorobku prawnego Unii Europejskiej oraz wsparciu inwestycji zmierzających do spełnienia wymogów członkostwa. Pogłębienie tej zmiany nastąpiło w 1999 roku, po wprowadzeniu zasad PHARE 2000-2006. Zmodyfikowane cele i zasady realizacji programu PHARE, wprowadzone w 1998 r., nazywane są Nową Orientacją PHARE. Dla Polski zostały przeznaczone środki w wysokości 400 - 500 mln euro rocznie, przy czym około 70% tych środków będzie przeznaczony na wsparcie inwestycji.

W ramach PHARE funkcjonował program współpracy przygranicznej - Phare CBC (Cross Border Cooperation). W grudniu 2000 roku zostało podpisane

memorandum finansowe dla programu PHARE CBC - Region Morza Bałtyckiego, w którym wskazane zostały projekty zatwierdzone przez Unię Europejską.

Program ISPA

Środki programu ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-accession – Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej) były przeznaczane na przedsięwzięcia dotyczące rozwoju infrastruktury technicznej w państwach ubiegających się o członkostwo w UE w zakresie transportu i ochrony środowiska. Jego realizację przewidziano, podobnie jak i dla pozostałych funduszy przedakcesyjnych, na lata 2000-2006.

Polska w ramach Programu ISPA uzyskała na ochronę środowiska 170 mln euro rocznie, uzależnione to było od właściwego przygotowania odpowiedniej ilości projektów inwestycyjnych. Wsparcie udzielane było na indywidualne projekty inwestycyjne lub pakiety projektów.

Największe możliwości otrzymania dofinansowania z Funduszu ISPA miały samorządowe przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu gospodarki wodnościekowej i gospodarki odpadami.

Każda inwestycja zgłaszana do dofinansowania z Funduszu ISPA musiała rygorystycznie spełniać wszystkie normy i standardy techniczne oraz ekologiczne obowiązujące w Unii Europejskiej. Koszt całkowity przedsięwzięcia nie mógł być mniejszy niż 5 mln euro, a więc preferowane były większe inwestycje. Mniejsze miały także szansę, ale pod warunkiem stworzenia pakietu przedsięwzięć podejmowanych dla realizacji konkretnego programu ochrony środowiska.

Wsparcie z Funduszu ISPA były udzielane przede wszystkim w formie dotacji bezpośredniej. Dofinansowanie z Funduszu ISPA pokrywało do 75% udziału wszystkich środków publicznych zaangażowanych w finansowanie danej inwestycji, takich jak budżety lokalne, budżet centralny, fundusze ekologiczne.

Ministerstwo Środowiska w lipcu 2002 zakończyło przyjmowanie ostatnich wniosków.

Program SAPARD

Rozporządzenie o utworzeniu Programu SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development - Przedakcesyjny Instrument Wsparcia Rolnictwa i Obszarów Wiejskich) weszło w życie w 2000 roku w krajach

Unii Europejskiej, a w Polsce zaczął on obowiązywać w roku 2003 i obejmował działania przedakcesyjne na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Fundusz SAPARD przeznaczony był dla krajów kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej na pomoc w stymulowaniu rozwoju obszarów, ułatwienie procesu integracji sektora rolnego z UE oraz płynne włączenie rolnictwa krajów kandydujących w system Wspólnej Polityki Rolnej i Strukturalnej UE.

Celem programu było wsparcie dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w okresie przedakcesyjnym. Maksymalny roczny budżet dla Polski wyniósł 168,7 mln euro.

Sposób wykorzystania programu w Polsce został określony w Programie operacyjnym programu SAPARD. Zgodnie z tym dokumentem priorytetowymi kierunkami działania programu SAPARD w Polsce były:

- inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- poprawa przetwórstwa i marketingu produktów rolnych i rybnych,
- rozwój i zróżnicowanie działalności gospodarczej w celu tworzenia nowych miejsc pracy i źródeł dochodu,
- rozwój i doskonalenie infrastruktury na terenach wiejskich.

Adresatami programu SAPARD byli przede wszystkim rolnicy i ich grupy, zakłady przemysłu rolno-spożywczego, mieszkańcy wsi, przedsiębiorcy oraz samorządy.

Przewidziano także uzupełniające środki działania obejmujące: pilotażowe projekty dotyczące ochrony środowiska na terenach rolniczych oraz zalesiania i szkolenia.

Program SARARD realizował trzy podstawowe cele:

- 1) poprawa polskiego rolnictwa i przetwórstwa,
- 2) dostosowanie polskiego rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego do wymagań sanitarnych UE,
- 3) wsparcie nierolniczego rozwoju obszarów wiejskich.

Pomoc z programu SAPARD nie była pomocą socjalną przeznaczoną dla wszystkich rolników. Była natomiast przeznaczona dla rolników, którzy w przyszłości będą funkcjonować i konkurować na rynku UE, dlatego zostały przedstawione wysokie wymagania dla chętnych ubiegających się o pieniądze z programu.

Instytucją realizującą program SAPARD w Polsce była Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Agencji powierzona została zarówno funkcja implementacyjna, jak i płatnicza.

6.6. Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności

Fundusze strukturalne są instrumentami finansowymi Unii Europejskiej, które służą usuwaniu różnic gospodarczych pomiędzy poszczególnymi regionami Unii. Finansują działania przyczyniające się do zniwelowania nierówności pomiędzy regionami i grupami społecznymi. Są wyrazem solidarności pomiędzy państwami Unii europejskiej.

Unia Europejska udzieliła Polsce znaczną pomoc w rozwoju systemów infrastruktury ochrony środowiska poprzez instrumenty takie jak fundusze strukturalne i Fundusz Spójności. Większość środków przeznaczonych dla ochrony środowiska zostanie skierowana na wsparcie finansowania inwestycji w miastach, zwłaszcza powyżej 50 tys. mieszkańców. Planowane działania strukturalne zostały ujęte w Narodowym Planie Rozwoju (NPR), który przewiduje w latach 2004 - 2006 skierowanie środków na przedsięwzięcia w ramach wybranych priorytetów, a jednym z priorytetów jest ochrona środowiska i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska. Ten priorytet w ramach Narodowego Planu Rozwoju będzie realizowany poprzez:

- część środowiskową Funduszu Spójności,
- inne programy operacyjne (szczególnie Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego - ZPORR).

Narodowy Plan Rozwoju jest funduszem strukturalnym w Polsce, scala na poziomie krajowym horyzontalnie, sektorowe i regionalne działania państwa. Formułuje cele i działania zmierzające do osiągnięcia spójności z krajami i regionami Wspólnoty. Wskazuje kierunki rozwoju gospodarczego Polski sprzyjające długotrwałemu wzrostowi gospodarczemu i podniesieniu poziomu życia mieszkańców. Określa kierunki i wielkość planowanego zaangażowania środków funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności i środków krajowych. Określa także sposób koordynacji i wdrażania pomocy strukturalnej.

Do funduszy strukturalnych, związanych z ochroną środowiska, zaliczyć możemy m.in.: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Zintegrowany Program

Operacyjny Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej, Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa oraz Fundusz Spójności.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego EFRR (European Regional Development Fund) powstał w 1975 roku. Celem jego działalności jest zmniejszenie dysproporcji w rozwoju pomiędzy regionami Unii Europejskiej.

Pomoc dla regionów polega na inwestycjach pozwalających utrzymać lub stworzyć nowe miejsca pracy, poprawić otoczenie firmy i podwyższyć atrakcyjność inwestycyjną regionu, na pobudzenie rozwoju badań i nowych technologii oraz wsparcie finansowe dla małych i średnich przedsiębiorstw. Rozwijanie infrastruktury wspomaga rozwój ekonomiczny regionu, prowadzi do tworzenia nowych miejsc pracy, przyczynia się do rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej, osłabia skutki peryferyjnego położenia regionu oraz służy dywersyfikacji działalności gospodarczej. Wspieranie lokalnych inicjatyw rozwojowych poprzez organizację wspierających przepływ nowych technologii lub ułatwiających dostęp do finansowania dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Poza działaniami finansowymi bezpośrednio w regionach, z budżetu EFRR finansowane są inicjatywy wspólnotowe INTERREG (współpraca transgraniczna i międzyregionalna) oraz URBAN (rewitalizacja obszarów miejskich). Jest to największy, pod względem budżetu, z funduszy strukturalnych.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

Celem ZPORR jest tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską.

Realizacja strategicznych celów sprzyja wzrostowi gospodarczemu, przekształceniom strukturalnym regionów, wzrostowi urbanizacji, zwiększeniu mobilności przestrzennej ludności oraz zwiększeniu poziomu wiedzy i dostępu do najnowocześniejszych technologii społeczeństwa i podmiotów gospodarczych.

Dofinansowane z tego funduszu mogą być projekty z następujących obszarów:

- modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego,

- infrastruktura ochrony środowiska.

ZPORR i realizowane w jego ramach działania są zgodne z podstawowymi kierunkami rozwoju wynikającymi z polityk Wspólnotowych, w szczególności z polityką ochrony i poprawy stanu środowiska, polityką równych szans oraz społeczeństwa informacyjnego.

Głównym założeniem ZPORR w kwestii ochrony środowiska jest przekonanie, że walory środowiska naturalnego są istotnym czynnikiem warunkującym szanse rozwoju regionalnego, a także poprawę poziomu życia mieszkańców. W związku z tym wszystkie podejmowane działania powinny przyczynić się do polepszenia stanu środowiska naturalnego.

Wyraźne odniesienie do kwestii ochrony środowiska mają dwa działania dotyczące modernizacji i rozbudowy regionalnego układu transportowego oraz rozwoju transportu miejskiego w aglomeracjach. Realizacja projektu w ramach tych działań ma przyczynić się do zmniejszenia negatywnych skutków oddziaływania transportu na środowisko i poprawy warunków życia mieszkańców.

Bezpośredni wpływ na aktywne działania zmierzające do poprawy środowiska ma realizacja działania w ramach rozwoju lokalnego. Wyznaczone w nim cele cząstkowe tj. wykorzystanie potencjału turystycznego, kulturowego, historycznego i przyrodniczego, a także zwiększenie atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów lokalnych i zewnętrznych odwołują się do konieczności realizacji projektów zmierzających do poprawy stanu środowiska naturalnego.

Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej

Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej EFOiGR (European Agriculture Guidance and Guarantee Funds) powstał w 1964 roku na mocy Traktatów Rzymskich. Podzielony jest na Sekcję Orientacji i Sekcję Gwarancji. Jedynie ta pierwsza zaliczana jest do funduszy strukturalnych.

Jego zadaniem jest wspieranie transformacji struktury rolnictwa oraz pomoc w rozwoju obszarów wiejskich. Zakres pomocy jest bardzo szeroki i może obejmować:

- poprawę funkcjonowania gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw rolno-spożywczych,
- pobudzaniu produkcji żywnościowej,

- trwałym rozwoju lasów,
- polepszeniu warunków prac,
- tworzeniu nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich,
- dywersyfikacji działalności gospodarczej na wsi,
- zachowaniu i promocji walorów naturalnych regionu i rolnictwa.

Z budżetu EFOiGR finansowana jest inicjatywa LAEDER+.

Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa

Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa FIFR (Financial Instrument For Fisheries Guidance) powstał w 1993 roku w ramach kolejnej reformy funduszy strukturalnych. Finansuje inicjatywy służące restrukturyzacji rybołówstwa i upraw wodnych. Celem finansowanych projektów jest dążenie do uzyskania równowagi w środowisku morskim.

Pomoc dla tego sektora polega na:

- finansowaniu odnowienia floty rybackiej i modernizacji kutrów,
- pomocy w dostosowaniu połowów do wymogów rynku,
- tworzeniu małych jednostek rybołówstwa przybrzeżnego i wspólnych przedsiębiorstw,
- rekompensowaniu czasowego zaprzestania działalności,
- pomocy w zachowaniu fauny i flory przybrzeżnej,
- ulepszenia wyposażenia portów,
- poprawy przetwórstwa i marketingu owoców morza.

Fundusz Spójności

Fundusz Spójności został utworzony w 1993 roku na mocy Traktatu z Maastricht w celu wzmocnienia spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej i jest odrębnym instrumentem pomocy strukturalnej skierowanym do najbiedniejszych krajów Unii Europejskiej. Fundusz ma służyć wspieraniu projektów z zakresie ochrony środowiska i rozwoju sieci transportu, w tym transeuropejskich, realizowanych w państwach członkowskich spełniających wymogi spójności ekonomicznej postawione w traktacie.

W odróżnieniu od funduszy strukturalnych, które finansują programy operacyjne, Fundusz Spójności służy wspieraniu pojedynczych projektów na dużą

skalę, których wartość powinna przekraczać 10 milionów euro. Projekty o takiej skali są w stanie zorganizować głównie duże i średnie miasta.

W projekcie należy również wskazać ewentualne, odrzucone rozwiązania alternatywne oraz szczegółową ocenę oddziaływania projektu na środowisko naturalne.

7. Zarządzanie i kontrola realizacji Programu

7.1. Zarządzania Programem

Warunkiem realizacji Programu Ochrony Środowiska jest ustalenie systemu zarządzania tym Programem. Zarządzanie Programem odbywa się z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, w oparciu o instrumenty zarządzania zgodne z kompetencjami podmiotów zarządzających.

W odniesieniu do Gminnego Programu Ochrony Środowiska jednostką, na której będą spoczywały główne zadania zarządzania tym Programem będzie Gmina Lubniewice. Oprócz szczebla gminnego są jeszcze szczeble wojewódzki i powiatowy obejmujące działania podejmowane w skali województwa i powiatu, a także szczeble jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska.

Bezpośrednim realizatorem programu będą podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program oraz samorząd lokalny jako realizator inwestycji w zakresie ochrony środowiska na swoim terenie. Zarządzanie w stosunku do podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska odbywa się poprzez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację stosowanych technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę zanieczyszczeń.

Bezpośrednim odbiorcą programu będzie społeczeństwo gminy. Należy podkreślić, że władze gminy będą realizowały gminny program ochrony środowiska po raz pierwszy, co powoduje, że nie mogą się one kierować wypracowanymi wzorami i procedurami, a jedynie tworzyć je w procesie realizacji. Kierować się można jedynie zasadami przyjmowanymi dotychczas, a pochodzącymi z dokumentów dotyczących zrównoważonego rozwoju. Są one następujące:

- swobody działania (poszczególne podmioty mają swobodę działania według posiadanych przez nie kompetencji. Realizują one własne cele zapisane w statutach, mają własne struktury, procedury, techniki działania zapisane w dokumentach organizacyjnych i regulaminach),

- efektywne użycie środków (zasobów) - na wszystkich podmiotach ciąży obowiązek efektywnego i racjonalnego użycia środków,
- wykorzystanie prostych rezerw (priorytetem w polityce krótko- i średniookresowej powinny być działania przynoszące duże efekty ekologiczne przy stosunkowo niskich nakładach. Do tych działań należą wszelkie działania prewencyjne, poprawa organizacji zarządzania, wprowadzanie zasad czystszej produkcji, poszanowanie energii i surowców oraz edukacja ekologiczna i działania na rzecz podnoszenia świadomości ekologicznej),
- pomocniczość i solidarność (wszyscy uczestnicy programu są zobowiązani do współpracy w realizacji programu, do solidarnego ponoszenia kosztów jego realizacji oraz wspierania słabszych partnerów).

Zarządzanie Gminnym Programem Ochrony Środowiska w okresie początkowym będzie wymagało wyodrębnienia struktury zarządzania tym programem od struktury zarządzania środowiskiem, jednakże docelowo Program ten powinien utożsamiać się z systemem zarządzania środowiskiem i wypracować instrumentarium, które umożliwi osiągnięcie unifikacji obu systemów zarządzania. Jest to jeden z najważniejszych celów postawionych przed zarządzającymi Programem.

W programie uczestniczą cztery grupy podmiotów:

1. Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu Programem
2. Podmioty realizujące zadania Programu
3. Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty Programu
4. Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań Programu.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Burmistrzu Gminy, który składa Radzie Miasta i Gminy raporty z wykonania Programu. Burmistrz współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej oraz z samorządem powiatowym, które dysponują odpowiednim instrumentarium (m.in. uchwalają plan zagospodarowania przestrzennego jako prawo miejscowe, wydają decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, realizują gospodarkę wodno-ściekową i gospodarkę odpadami, prowadzą gospodarkę zielenią).

Instrumenty finansowe przeznaczone na realizację zadań programu znajdują się bezpośrednio w dyspozycji Zarządu Województwa a pośrednio w dyspozycji Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (kompetencje nadzoru merytorycznego zostały przekazane ustawowo zarządowi województwa).

7.2. *Mierniki realizacji Programu*

Podstawą dobrego systemu oceny realizacji programu jest odpowiedni system sprawozdawczości oparty na miernikach (wskaźnikach) ekonomicznych, stanu środowiska i zmianach presji na środowisko, a także na wspomnianym wcześniej wskaźniku świadomości społecznej.

Proponuje się następujące wskaźniki (mierniki):

- a) w grupie mierników ekonomicznych mierniki dotyczące jednostkowych kosztów uzyskania określonego efektu ekologicznego:
 - łączny koszt uzyskania efektu, w tym:
 - inwestycyjny koszt jednostkowy uzyskania efektu,
 - koszt uzyskania efektu w fazie eksploatacji urządzenia,
 - trwałość efektu w czasie,
- b) w grupie mierników ekologicznych będą to mierniki zarówno dotyczące presji jak i stanu, a także mierniki skutków zdrowotnych:
 - stopień zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do środowiska,
 - poprawa stanu środowiska,
 - zmiana jakości wody do picia,
 - stopień rewitalizacji i wykorzystania terenów przemysłowych,
 - zmiany wielkości obszarów objętych uprawami,
 - zwiększanie obszarów aktywnych przyrodniczo,
- c) w grupie mierników świadomości społecznej zaproponowane zostały następujące:
 - poziom uświadomienia znaczenia ochrony środowiska,
 - udział społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska,
 - zróżnicowanie działań podjętych przez społeczeństwo,
 - ilość i rodzaj interwencji (wniosków) zgłaszanych przez społeczeństwo,
 - liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno-informacyjnych,
 - ilość procesów o odszkodowanie za zniszczenie środowiska.

Grupa mierników ekonomicznych będzie dostępna w instytucjach finansujących lub wspomagających finansowanie inwestycji związanych z ochroną środowiska. Konieczne będzie także śledzenie cen usług na rynku inwestycji oraz przegląd kosztów eksploatacji urządzeń ochrony środowiska.

Mierniki efektów ekologicznych są w znacznym stopniu dostępne jako wielkości mierzone w ramach systemów kontroli i monitoringu. Pomiary poziomów emisji i imisji są wykonywane w ramach działalności WIOŚ, IMGW, RZGW. Przyrost obszarów aktywnych przyrodniczo (lasów, łąk, terenów parkowych) znany jest instytucjom takim jak RDLP, Wojewódzki Konserwator Przyrody, dyrekcje parków krajobrazowych, organy wykonawcze gmin. Istotnym elementem jest monitoring zagospodarowania terenów przemysłowych, dla którego niezbędne będzie utworzenie katastru tych terenów oraz zestawu norm oceny terenów zanieczyszczonych i przemysłowych.

Mierniki społecznych efektów programu są wielkościami wolnozmiennymi. Są wynikiem badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów programu przez ilość i jakość interwencji zgłaszanych do wojewody.

7.3. System i procedury kontroli realizacji Programu

Instrumenty kontroli i monitoringu znajdują się w dyspozycji administracji specjalnych, które kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring sanitarny stanu środowiska, prowadzą monitoring wód (RZGW), administrują sektorami gospodarczymi ochrony środowiska (RDLP, RZGW), organizują ratownictwo ekologiczne (Straże Pożarne).

Burmistrz Gminy może być wspierany przez specjalnie do tego celu powołany Zespół Konsultacyjny, który będzie bezpośrednio nadzorował proces wdrażania Programu, zapoznając się z okresowymi raportami na temat wykonania zadań i efektów ekologicznych. Zespół Konsultacyjny powinien składać się z przedstawicieli różnych stron włączonych w realizację programu tak, aby możliwe stało się uzyskanie obiektywnych warunków uzgadniania współpracy w realizacji zadań i udziału we wdrażaniu Programu.

Wypracowane w trakcie wdrażania Programu procedury powinny stać się podstawą współpracy pomiędzy przedstawicielami poszczególnych szczebli decyzyjnych i innych środowisk.

Odbiorcą programu są mieszkańcy gminy, którzy subiektywnie mogą oceniać efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać np. poprzez wprowadzenie mierników świadomości społecznej.

Burmistrz Gminy powinien stworzyć harmonogram wdrażania Programu oraz określić główne działania w ramach zarządzania Programem. Do głównych zadań należy m.in.:

- wdrażanie programu – koordynacja wdrażania Programu, współpraca z różnymi jednostkami, ocena wdrożenia oraz ocena realizacji i weryfikacji celów ekologicznych i kierunków działań,
- edukacja ekologiczna i system informacji o środowisku – rozwój różnorodnych form edukacji, większe wykorzystanie mediów, szersze włączenie organizacji pozarządowych w proces edukacji i komunikacji ze społeczeństwem,
- systemy zarządzania środowiskiem – wspieranie i promowanie zakładów wdrażających SZŚ.
- monitoring stanu środowiska – informacje o stanie środowiska w gminie.

7.4. System i procedury weryfikacji Programu

Wdrażanie Programu powinno podlegać regularnej ocenie w zakresie określenia stopnia wykonania działań lub przedsięwzięć, określenia stopnia realizacji przyjętych celów, oceny rozbieżności pomiędzy przyjętym, a wykonanym programem i analizie tych rozbieżności.

Weryfikacji Programu dokona Burmistrz Gminy. W związku z tym, zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska z wykonania Programu Burmistrz Gminy sporządza co dwa lata raporty, które przedstawia Radzie Miasta i Gminy. Raporty takie należy przedstawić odpowiednio: do 01 stycznia 2009 r., 2011 r. i 2013 r. Będzie wówczas także możliwość zmian (weryfikacji) w zapisach Programu, gdyż cele, zadania Programu mogą ulegać zmianie, w zależności od sytuacji prawnej, społecznej, gospodarczej i ekologicznej.

Spis tabel

Tabela nr 1	Ogólna powierzchnia gminy na dzień 31. 08. 2006 roku z podziałem na poszczególne kategorie.....	5
Tabela nr 2	Wykaz ośrodków wypoczynkowych na terenie gminy Lubniewice wraz z bazą noclegową, kąpieliskami oraz przystaniami i wypożyczalniami sprzętu wodnego.....	12
Tabela nr 3	Obiekty o wartościach archeologicznych w mieście i gminie Lubniewice.....	20
Tabela nr 4	Obiekty podlegające ochronie w gminie Lubniewice.....	24
Tabela nr 5	Pomniki przyrody gminy Lubniewice według wykazu Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Zielonej Górze, Delegatura w Gorzowie Wlkp.....	30
Tabela nr 6	Ocena stanu czystości rzeki Lubniewki w 2000 r. w poszczególnych grupach wskaźników – na podstawie badań wykonanych w ramach monitoringu regionalnego.....	35
Tabela nr 7	Udział poszczególnych gruntów w gminie Lubniewice w klasach bonitacyjnych – wykaz na dzień 31.12.2005 r.....	45
Tabela nr 8	Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2006 - 2009	70
Tabela nr 9	Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2006 - 2013	71
Tabela nr 10	Nakłady inwestycyjne związane z ochroną środowiska przewidziane do realizacji w budżecie Gminy Lubniewice na 2006 rok.....	73
Tabela nr 11	Koszt realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2006 – 2009 przez Gminę Lubniewice.....	74
Tabela nr 12	Koszt realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2006 – 2013 przez Gminę Lubniewice.....	74